

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jana Malíčková

Postavení a úloha centrálních bank
v EU

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. PhDr. Ilona Bažantová, CSc.

Katedra národního hospodářství

Datum vypracování práce: 16. 5. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 16. 5. 2016

Jana Malíčková

Poděkování

Děkuji tímto doc. JUDr. PhDr. Iloně Bažantové, CSc. za obětavou pomoc, cenné rady a připomínky a za čas, který věnovala mé práci. Zároveň bych chtěla také poděkovat mé rodině a blízkým za podporu během mého studia.

Obsah

Seznam zkratk	1
Seznam tabulek	2
ÚVOD	3
1. CO JE CENTRÁLNÍ BANKA A JAKÉ JSOU JEJÍ ÚKOLY	4
1.1 Jednostupňový systém.....	5
1.2 Dvoustupňový systém.....	6
1.3 Třístupňový systém.....	6
1.4 Evropský systém centrálních bank (ESCB)	6
2. VZNIK CENTRÁLNÍ BANKY	8
2.1 ČNB	8
2.2 NBS.....	9
2.3 Bundesbank.....	10
2.4 ECB.....	11
3. ZAKOTVENÍ CENTRÁLNÍ BANKY V PRÁVNÍM ŘÁDU	12
3.1 ČNB	12
3.2 NBS.....	15
3.3 Bundesbank.....	16
3.4 ECB.....	17
4. PRÁVNÍ FORMA A ORGANIZACE CENTRÁLNÍ BANKY	18
4.1 ČNB	19
4.2 NBS.....	21
4.3 Bundesbank.....	23
4.4 ECB.....	24
5. NEZÁVISLOST CENTRÁLNÍ BANKY	28
5.1 Institucionální nezávislost.....	28
5.1.1 ČNB	29
5.1.2 NBS.....	30
5.1.3 Bundesbank.....	30
5.1.4 ECB.....	30
5.2 Osobní nezávislost	31
5.2.1 ČNB	31
5.2.2 NBS.....	34
5.2.3 Bundesbank.....	36
5.2.4 ECB.....	37
5.3 Finanční nezávislost.....	38
5.3.1 ČNB	38

5.3.2	NBS	39
5.3.3	Bundesbank	40
5.3.4	ECB	40
5.4	Funkční nezávislost	41
5.4.1	ČNB	41
5.4.2	NBS	43
5.4.3	Bundesbank	43
5.4.4	ECB	43
5.5	Odpovědnost	43
5.5.1	ČNB	43
5.5.2	NBS	44
5.5.3	Bundesbank	44
5.5.4	ECB	44
6.	ÚKOLY CENTRÁLNÍ BANKY	47
6.1	ČNB	48
6.2	NBS	49
6.3	Bundesbank	49
6.4	ECB	50
7.	MĚNOVÁ POLITIKA A JEJÍ CÍL	51
7.1	ČNB	51
7.2	NBS	54
7.3	Bundesbank	54
7.4	ECB	54
8.	EMISNÍ ČINNOST	57
8.1	ČNB	57
8.2	NBS	59
8.3	Bundesbank	60
8.4	ECB	60
9.	DOHLED A REGULACE	62
9.1	ČNB	63
9.2	NBS	65
9.3	Bundesbank	66
9.4	ECB	67
	ZÁVĚR	69
	ZDROJE:	73
	PŘÍLOHA:	79
	ABSTRAKT V ČESKÉM JAZYCE	82
	RESUMÉ - THE STATUS AND THE ROLE OF CENTRAL BANKS IN THE EU	83

Seznam zkratek

BaFIN	Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht, Spolkový úřad pro dohled ve finančních službách
BB	Bundesbank, Německá spolková banka
BBankG	Bundesbankgesetz, Zákon o spolkové bance
ČNB	Česká národní banka
ECB	Evropská centrální banka
EMI	Evropská měnový institut
ESAs	European Supervisory Authorities
ESCB	Evropský systém centrálních bank
EU	Evropská unie
FED	Federal Reserve, centrální banka USA
FinDAG	Finanzdienstleistungsaufsichtsgesetz Zákon o dohledu nad finančními službami
KWG	Kreditwesengesetz, Zákon o úvěrových společnostech
NBS	Národní banka Slovenska
SRM	Single Resolution Mechanism Jednotný mechanismus pro řešení problémů
SSM	Single Supervisory Mechanism Jednotný dohledový mechanismus
SDEU	Soudní dvůr EU
SFEU	Smlouva o fungování EU
ZoČNB	Zákon o ČNB
ZoNBS	Zákon o Národnej banke Slovenska

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vznik centrálních bank	12
Tabulka 2: Právní zakotvení centrálních bank	17
Tabulka 3: Právní forma a organizace	26
Tabulka 4: Nezávislost.....	45
Tabulka 5: Měnová politika	56
Tabulka 6: Emisní politika.....	62
Tabulka 7: Dohled a regulace	69

ÚVOD

„Od počátku věků vznikly tři velké vynálezy: Oheň, kolo a centrální bankovníctví.“

(Will Rogers, americký herec)

Tématiku centrálního bankovníctví jsem si vybrala, protože považuji centrální banky za velmi důležité instituce v rámci fungování státu a ekonomiky, které ovlivňují náš dennodenní život. Jak velký obnos máme v peněžence či na bankovním kontě, jestli si budeme moci půjčit peníze u obchodní banky, kolik zaplatíme na úrocích při bankovní půjčce a kolik nás bude stát dovolená v zahraničí, o tom všem rozhoduje centrální banka. Čtenář může namítat, že většinu věcí si ovlivníme sami nebo to závisí na naší (obchodní) bance, avšak centrální banka nepřímo určuje úrokové sazby na mezibankovním trhu, uděluje bankovní licence nebo může devizovými intervencemi ovlivnit měnový kurz. Z výše uvedeného vyplývá, že centrální banka může být opravdu mocná instituce. A proto je důležité, aby postavení centrální banky ve státě bylo dobře ukotveno a o jejích pravomocích a působnosti nemohl nikdo pochybovat. Naopak je dobré rovněž zajistit, aby si centrální banka nemohla přivlastnit nějaké další pravomoci. Cílem diplomové práce je ilustrace právní úpravy České národní banky v porovnání s vybranými centrálními bankami v rámci Evropské unie.

V této práci volím postup komparace, jelikož při takovém postupu můžeme zaznamenat nedostatky nebo naopak silné stránky jednotlivých úprav. Jako pozorované centrální banky jsem si kromě České národní banky (dále ČNB) zvolila Národní banku Slovenska (dále NBS), která má podobné historické základy jako ČNB až do roku 1993, Bundesbank (dále BB), která měla velký vliv i na ostatní ekonomiky, a Evropskou centrální banku (dále ECB), která je centrální bankou svého druhu, jelikož nestojí v čele žádného suverénního státu, je v čele Evropského systému centrálních bank (dále ESCB). Dále byl můj výběr ovlivněn také jazykovými znalostmi. Ve vzorku je jedna centrální banka mimo eurozónu, další banka s členstvím v eurozóně od úplného počátku a jedna, která do eurozóny vstoupila později. Evropská centrální banka je do vzorku zařazena, protože má speciální postavení vůči ostatním národním centrálním bankám eurozóny i EU.

Pro úplnost by bylo jistě vhodnější porovnat všechny centrální banky členských států EU vedle sebe. Dle mého názoru by toto u tak velkého počtu centrálních bank (29) bylo kontraproduktivní - rozsah této práce by dosahoval stovek stránek a čtenář by se mohl ztrácat. Navíc úprava národních centrálních bank eurozóny je v mnoha ohledech harmonizována (například v oblasti měnové politiky).

Co se týče struktury mé práce, nabízejí se dva možné postupy. Buď popsat komplexní úpravy výše vyjmenovaných centrálních bank postupně za sebou, nebo u každého sledovaného parametru představit úpravu u ČNB, NBS, BB a ECB. V této práci byl zvolen přístup druhý, aby zde více vynikly jednotlivé sledované rozdíly. Struktura mé diplomové práce je tedy následující: v kapitole 1 se budu věnovat centrálním bankám obecně, jejich historickému vývoji, odlišnostem jednotlivých bankovních systémů a vysvětlení pojmu Evropský systém centrálních bank. Od kapitoly 2 budu postupně představovat jednotlivé parametry centrálních bank (vznik, právní zakotvení, nezávislost, emisní činnost atd.). Na začátku každé kapitoly daný parametr vždy definuji a vysvětlím teoretické základy a důležitost pro problematiku. V konkrétních podkapitolách pak budu uvádět, jak je onen parametr upraven u ČNB, NBS, BB a ECB. V závěrečné kapitole shrnu kompletní poznatky mé diplomové práce.

1. CO JE CENTRÁLNÍ BANKA A JAKÉ JSOU JEJÍ ÚKOLY

Na začátku práce by bylo vhodné definovat, co pojem „centrální banka“ vlastně představuje. Dle teoretické nauky jsou centrální banky, dříve nazývané jako emisní banky, instituce, které:

1. „Mají emisní monopol na hotovostní peníze – bankovky, popř. i mince
2. Provádějí měnovou politiku
3. Regulují bankovní systém“¹

V dnešní době nelze s touto definicí zcela souhlasit, například z důvodu existence Evropské centrální banky, na kterou země eurozóny převedly své pravomoci

¹ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 9788072612307. S. 28

v oblasti měnové politiky. Z této definice by pak vyplývalo, že národní centrální banky zemí eurozóny, již centrálními bankami v pravém slova smyslu nejsou, protože autonomně nerozhodují o měnové politice. Národní centrální banky členských zemí eurozóny měnovou politiku sice přímo neprovádějí, ale na tvorbu měnové politiky ECB mají vliv hlasováním.²

Historie centrálního bankovníctví se začíná psát v sedmnáctém století. Za první centrální banku na světě se považuje centrální banka Švédska (Sveriges Riksbank), která byla založena v roce 1656.³ Ne dlouho po ní v roce 1694 byla založena Bank of England (centrální banka Anglie, dnešní centrální banka Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku). Obě dvě tyto centrální banky působí do dnešních časů. Avšak valná většina centrálních bank byla založena až ve 20. století. Mezi hlavní úkoly nejstarších centrálních bank patřilo „*úvěrování státních financí a vedení účtů pro vládu, resp. panovníka, v širším pojetí efektivní systém platebního styku.*“⁴ Během 20. století postupně přibýly důležité úlohy, například regulace bankovního systému, udržování finanční stability či legislativní úloha., ale emise peněz přetrvávala. Blíže se úlohám centrálních bank budu věnovat od kapitoly 6 dále.

V závislosti na tom, zda je centrální banka prakticky jedinou bankou ve státě, či existují nějaké jednotky, které jí jsou nadřazeny, případně podřízeny, rozlišuje teorie mezi jedno-, dvoj- a třístupňovým systémem bankovníctví.

1.1 Jednostupňový systém

V jednostupňovém bankovním systému prakticky veškerou bankovní činnost provádí centrální banka (úvěry soukromému sektoru, emise peněz). Vedle ní mohou sice působit další specializované (například hypoteční, exportní) banky, ty jsou však na centrální bance závislé. Tento systém si čtenář může spojit například s centrálně plánovanými ekonomikami.⁵ Za největší nešvar tohoto systému považuji nízkou až

² Více viz kapitola Měnová politika

³ Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 9788072612307. S. 29

⁴ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 9788072612307. S. 28

⁵ Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 2. rozšířené vydání. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1. S. 20

nulovou nezávislost centrální banky, která je důležitá pro boj s inflací (blíže o důležitosti tohoto aspektu viz kapitola 5).

Tento systém bychom mohli najít v České republice před rokem 1989, kdy Národní banka československá zajišťovala jak peněžní emisi, tak i distribuci finančních prostředků formou úvěru podnikům v návaznosti na centrální plán a podnikové plány (dnes je tato úloha zcela vyhrazena podnikatelské sféře – obchodním bankám, spořitelním a úvěrním družstvům atd.).

1.2 Dvojstupňový systém

V tomto systému vedle sebe prakticky nezávisle existují centrální banka a banky obchodní. Centrální banka neúvěruje soukromou sféru.⁶ Obchodní banky fungují jako obchodní korporace, jejichž cílem je zpravidla dosažení zisku. Vztah banky centrální a komerční není úplně nezávislý, jelikož centrální banka reguluje činnost komerčních bank a také na jejich působení dohlíží. K tomu používá prostředky jako je bankovní licence, povinnost předložit výroční zprávu centrální bance atd.⁷ Z výše uvedeného lze dovodit, že tento systém je charakteristický pro centrální banky v tržních ekonomikách.

1.3 Třístupňový systém

O třístupňovém systému se mluví v případech, kdy je centrální banka určitého státu povinna přenést svoje pravomoci na nadřazenou centrální banku. Tato povinnost většinou plyne z mezinárodní smlouvy, kterou je daný stát vázán. Příkladem tohoto systému může být eurozóna a Evropská centrální banka. Centrální banky členských zemí eurozóny jsou povinny převést svoje pravomoci v oblasti měnové politiky (příkladem může být nastavení úrokových sazeb) na Evropskou centrální banku.

1.4 Evropský systém centrálních bank (ESCB)

⁶ Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 2. rozšířené vydání. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1. S 23

⁷ Více o regulaci a dohledu v kapitole 9.

Tento systém má svůj právní základ ve Smlouvě o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“), konkrétně čl. 282 odst. 1. Podle něj se ESCB skládá z Evropské centrální banky a národních centrálních bank zemí EU. ESCB nemá právní osobnost a ani svoje vlastní rozhodovací orgány. Úkoly ESCB plní ECB nebo národní centrální banky. Je vedena orgány ECB (čl. 282 odst. 2 SFEU).

ESCB je třeba odlišovat od Eurosystemu, který je tvořen ECB a národními centrálními bankami členských států, jejichž měnou je euro.⁸ Eurozóna je oblast členských států EU, které zavedly společnou měnu euro.

Dále je v SFEU stanoven prvořadý cíl ESCB, kterým je udržování cenové stability⁹, a další cíl, kterým je podpora obecné hospodářské politiky (čl. 282 odst. 2 SFEU).

Osm zemí EU stále neplatí eurem, a to buď z důvodu vyjednané výjimky (tzv. opt-out, Dánsko a Velká Británie), nevstoupení do ERM II¹⁰ (Švédsko) nebo nesplnění přístupových podmínek (Česká republika, Polsko, Maďarsko, Bulharsko, Chorvatsko a Rumunsko).

Smlouva o Evropském společenství předpokládá zavedení společné měny euro. Její nezavedení je jen výjimka z pravidla. Konvergenční neboli maastrichtská kritéria musí být kumulativně splněny, a jsou specifikovány v čl. 140 SFEU:

- *„dosažení vysokého stupně cenové stability patrného z míry inflace, která se blíží míře inflace nejvýše tří členských států, jež dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků,*
- *dlouhodobě udržitelný stav veřejných financí patrný ze stavu veřejných rozpočtů nevykazujících,*
- *dodržování normálního flukтуаčního rozpětí stanoveného mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému po dobu alespoň dvou let, aniž by došlo k devalvaci vůči euru ,*
- *stálost konvergence dosažené členským státem, na který se vztahuje výjimka, a jeho účasti.“*

⁸ Německo, Francie, Belgie, Lucembursko, Nizozemí, Irsko, Itálie, Španělsko, Portugalsko, Řecko, Kypr, Malta, Slovinsko, Rakousko, Slovensko, Finsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko

⁹ Blíže k výhodám cíle cenové stability v kapitole 7.

¹⁰ ERM II je mechanismus výměnných kurzů

2. VZNIK CENTRÁLNÍ BANKY

V této kapitole bych se chtěla zaměřit na to, jak a kdy vybrané centrální banky vznikly, případně jestli jejich činnost navazuje na činnost jiné zaniklé centrální banky. Dle teoretické nauky mohou centrální banky vzniknout třemi různými způsoby:

- „přeměnou některé ze soukromých obchodních bank,
- přidělením výsadního práva na emisi bankovek,
- založením centrální banky jako zcela nové instituce“¹¹

I když většina zemí světa centrální banku má, a to zpravidla jednu, lze najít i různé odchylky v roli a postavení takové banky. Mezi takové odchylky patří například situace, kdy centrální banka neexistuje (např. Lucemburský měnový institut dříve nahrazoval roli centrální banky), neexistuje měnová rada takové banky, dolarizace měny (asi 30 států světa) nebo případy, kdy existuje větší počet centrálních bank (americký FED)¹².

2.1 ČNB

Proces zakládání České národní banky začal na podzim roku 1992, kdy již bylo politicky dohodnuto rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky. Klíčovou právní normou, ze které se při dělení Státní banky československé vycházelo, byl ústavní zákon o dělení majetku České a Slovenské Federativní Republiky (č. 541/1992 Sb.). V něm je konkrétně v čl. 6 odst. 4 uvedeno: „*Emisní banka České republiky a emisní banka Slovenské republiky převezmou ke dni zániku České a Slovenské Federativní Republiky příslušnou část majetku, práv a povinností Státní banky československé.*“ Podle něj došlo k dělení bilance Státní banky československé na centrální banky České republiky a Slovenské republiky. Obecným pravidlem bylo, že se majetek rozpadajícího Československa dělil v poměru 2:1 a nemovitosti podle jejich umístění (čl. 3 odst. 1 písm. b)). Toto pravidlo bylo doplněno tak, že aktiva a pasiva

¹¹ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 9788072612307. S. 29-30

¹² Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 9788072612307. S. 31

vůči Mezinárodnímu měnovému fondu jsou dělena v poměru 2,29 :1¹³ a úvěry a depozita obchodních bank podle územního umístění sídla bank. V prosinci 1992 byla přijata nová Ústava České republiky, kde byla zakotvena i centrální banka, a to v samostatné hlavě.¹⁴ Česká národní banka pak vznikla společně se vznikem nového státu 1. ledna 1993 na základě zákona o České národní bance (č. 6/1993 Sb.). Kontinuita byla zachována i v personální rovině, na post guvernéra byl znovujmenován Josef Tošovský, který předtím zastával post guvernéra Státní banky československé.¹⁵

Název Česká národní banka je zcela odlišný od původního názvu Státní banka československá. Slovo „národní“ není nikde v ústavě použito. Ústavodárce pravděpodobně chtěl Českou národní banku jasně oddělit od Státní banky československé.¹⁶

2.2 NBS

Jak lze z obsahu předchozí podkapitoly dovodit, i Národní banka Slovenska vznikla 1. ledna 1993 jako centrální a emisní banka Slovenské republiky. Stalo se tak na základě zákona Národní rady Slovenské republiky č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska (dále jen „ZoNBS“). Prováděcí zákon NR SR 566/1992 Zb. byl přijat 18. listopadu 1992 a v účinnost vstoupil 1. ledna 1993. O faktické zřízení centrální banky se staraly tři orgány: 1) bankovní přípravný výbor, 2) poradní výbor pro zřízení Slovenské národní banky a 3) rozpočtová organizace Národní banky.¹⁷

Slovenský zákonodárce dal přednost názvu „Národní banka Slovenska“ před názvem „Slovenská národní banka“ kvůli větší symbolice se státností této banky, ale i

¹³ Srov. *Měnová odluha ČR a SR* [online]. [cit. 2016-05-10]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/6_menova_politika_na_ceste_ke_standardu_vyspelych_zemi/3_menova_odluha_cr_a_sr/

¹⁴ Více k tomuto tématu v kapitole 3.1.

¹⁵ *Přehled představitelů ČNB* [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/archiv_cnb/archiv_cnb_guverneri.html

¹⁶ Srov. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0. S. 1048

¹⁷ Srov. CVETKOVÁ, Tatiana a kol. *Dejiny centrálného bankovníctva na Slovensku*. 1. vydání. Bratislava: DOLIS, 2013. ISBN 978-80-8043-192-1. S. 244

kvůli zkratce, která by u názvu „Slovenská národní banka“ mohla evokovat Sbor národní bezpečnosti.¹⁸

První zasedání bankovní rady se konalo 6. ledna 1993, na němž byl schválen postup na jednání s ČNB. V únoru téhož roku pak následovala měnová odluha.¹⁹

Slovenská vláda koncem roku 1992 jmenovala pět členů bankovní rady NBS: M. Tkáč, M. Juska, J. Mathesa, J. Makúcha a V. Bachára. Guvernérem NBS se stal 29. července 1993 Vladimír Masár, který byl v roce 1992 předsedou přípravného výboru. Většina zaměstnanců přešla z ministerstva financí.²⁰

2.3 Bundesbank

K reformě německého centrálního bankovníctví došlo po konci druhé světové války, kdy říšská marka byla kvůli monetárnímu převisu skoro bezcenná. Návrh reformy vypracovali Američané již v květnu 1946, ale k její realizaci v západních okupačních zónách došlo až v červnu 1948. Při ní se přešlo z říšské marky na německou marku (s jejich tiskem se začalo již na podzim 1947 v USA) a úspory byly znehodnoceny v poměru 100:6,5. Jelikož na měnovou reformu měli velký vliv Američané, bylo německé bankovníctví vystaveno po vzoru amerického decentralizovaného dvojstupňového FEDu. To sestávalo z právně samostatných zemských centrálních bank (*Landeszentralbank*) v každé spolkové zemi a 1. března 1948 byla založena Banka německých zemí (*Bank deutscher Länder*) ve Frankfurtu nad Mohanem pro britskou a americkou okupační zónu. Francouzská okupační zóna přistoupila až 16. června 1948.²¹ Ta byla zodpovědná za emisi peněz, koordinaci měnové politiky a její kapitál držely jednotlivé zemské centrální banky. Rada centrální

¹⁸ Srov. CVETKOVÁ, Tatiana a kol. *Dejiny centrálného bankovníctva na Slovensku*. 1. vydání. Bratislava: DOLIS, 2013. ISBN 978-80-8043-192-1. S. 244

¹⁹ Srov. *Výročná správa NBS za rok 1993* [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/Vyrocnasprava/VSNBS93.pdf, str. 58

²⁰ Srov. CVETKOVÁ, Tatiana a kol. *Dejiny centrálného bankovníctva na Slovensku*. 1. vydání. Bratislava: DOLIS, 2013. ISBN 978-80-8043-192-1. S. 248

²¹ Srov. BUNDESBANK. *Die Deutsche Bundesbank Aufgabenfelder: Aufgabenfelder, Rechtlicher Rahmen, Geschichte* [online]. 2006 [cit. 2016-04-19]. ISBN 3-86558-151-X. Dostupné z:

https://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Downloads/Veroeffentlichungen/Bundesbank/die_deutsche_bundesbank_aufgabenfelder.pdf?__blob=publicationFile

banky (*Zentralbankrat*) schvalovala diskontní politiku, výši povinných minimálních rezerv a poskytování úvěrů. Po zkušenosti s hyperinflací ve 20. letech 20. století se v Německu prosadil princip nezávislé centrální banky. Dvoustupňový systém centrálního bankovníctví v Německu skončil v roce 1957, kdy Spolková republika konečně splnila závazek plynoucí jí z Ústavy, tedy schválila zákon o centrální bance (*Bundesbankgesetz*, dále jen „BBankG“) a vytvořila Bundesbank.²² Zemské centrální banky již nebyly nezávislé banky, ale stala se z nich regionální ústředí Bundesbank.

2.4 ECB

Historie ECB představuje částečně i historii Evropského společenství a Evropské unie. Ke sblížení měnových systémů členských států EU začalo docházet v 70. letech 20. století, kdy byl v roce 1979 vytvořen Evropský měnový systém. Mezi tehdejšími devíti členskými státy byly pevně stanoveny devizové kurzy (tzv. Exchange Rate Mechanism, ERM). V roce 1986 byl podepsán Jednotný evropský akt, na jehož základech začal vznikat jednotný evropský trh. V roce 1992 byla podepsána Smlouva o EU (tzv. Maastrichtská smlouva) s účinností od 1. listopadu 1993, která vytváří třípilířovou strukturu EU. Proces tvorby hospodářské a měnové unie byl rozdělen do tří fází: 1) jednotný evropský trh (1990 -1993), kdy došlo k odstranění překážek volného pohybu zboží, služeb, kapitálu v EU, 2) Evropský měnový institut (1994 – 1998), který vedl k zajištění cenové stability, vyrovnaných veřejných rozpočtů a přípravě před zavedením jednotné měny, 3) založení ECB a zavedení jednotné měny (od 1999), s čímž bylo spojeno stanovení finálních devizových kurzů, přenesení měnové politiky z národních centrálních bank na ECB a zavedení eura.

Evropská centrální banka byla založena spolu s Evropským systémem centrálních bank 1. července 1998, kdy nahradila Evropský měnový institut (EMI). Ten byl vytvořen 1. ledna 1994 a představoval klíčovou instituci druhé fáze hospodářské a měnové unie. ECB na EMI navázala i personálně, neboť druhý prezident EMI (Nizozemec Wim Duisenberg) se stal prvním prezidentem ECB. Ani sídlo se pro ECB nezměnilo a stejně tak jako dříve EMI bychom i dnes našli ECB v Eurotower ve

²² Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 9788072612307. S. 486, 487

Frankfurtu nad Mohanem. Od 1. ledna 1999 provádí ECB měnovou politiku v zemích, které zavedly euro (nebo se v letech 1999 až 2002 připravovaly na zavedení eura).

Tabulka 1: Vznik centrálních bank

	ČNB	NBS	BB	ECB
Vznik	Rozdělením Státní banky československé	Rozdělením Státní banky československé	Zcela nová instituce	Navázání činnosti na EMI
Datum vzniku	1.1.1993	1.1.1993	26.7.1957	1.7.1998

Zdroj: vlastní práce autorky

Na sledovaném vzorku centrálních bank si můžeme všimnout, že jejich vznik ovlivnily v největší míře historický vývoj daného státu či celku a ekonomické směřování daného celku. ČNB a NBS jako jedny z mála centrálních bank na světě vznikly rozdělením centrální banky. Situace byla horší pro nově vznikající Národní banku Slovenska, protože většina zaměstnanců zanikající Státní banky československé přešla do ČNB a na Slovensku museli vybudovat novou centrální banku. Jejich zkušenosti však mohou být cenné pro případ, že by se rozdělil nějaký stát.

Z hlediska data vzniku se všechny centrální banky řadí mezi moderní centrální banky. Datum jejich vzniku bylo ovlivněno buď vznikem státu, nebo účinností zákona.

3. ZAKOTVENÍ CENTRÁLNÍ BANKY V PRÁVNÍM ŘÁDU

V této kapitole budu zkoumat, jestli a jak je centrální banka upravena v ústavách vybraných států a jaké zákony se centrální bance věnují. Budu také porovnávat, kde je upraven cíl a nejvyšší orgán banky.

3.1 ČNB

Česká národní banka je zmíněna již v Ústavě České republiky, což je oproti ústavám jiných zemí dosti nestandardní.²³ Z historického pohledu je to poprvé od roku 1918, kdy je centrální banka zařazena do textu Ústavy.²⁴

V Ústavě je jí vyhrazena samostatně hlava šestá, která zahrnuje pouze čl. 98. Kromě jejího zřízení zde ústavodárce zmiňuje hlavní cíl centrální banky a dále odkazuje především na zákon o ČNB (zákon č. 6/1993 Sb., dále jen „ZoČNB“). V období let 1993 až 2001 zněl čl. 98 takto: „(1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je péče o stabilitu měny, do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. (2) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.“

Centrální bance se dále věnuje čl. 62 písm. k) Ústavy zabývající se pravomocemi prezidenta, který dává prezidentovi republiky pravomoc jmenovat členy Bankovní rady a tato pravomoc je bez nutnosti kontrasignace předsedou vlády.²⁵

Jelikož je ustanovení o ústřední bance státu vyhrazena samostatná hlava naší Ústavy, stejně jako je tomu v případě moci zákonodárné, výkonné a soudní, ústavodárce přiznává centrální bance jistou míru vážnosti²⁶ a nepřímo jistou nezávislost a samostatnost, byť slovo „nezávislost“ není v čl. 98 nikde výslovně zmíněno. Tato nezávislost je ještě umocněna odst. 2, když je zmíněno: „do jejích kompetencí lze zasahovat jen právními normami na úrovni zákona“ a ne právními normami nižší právní síly, jako jsou například podzákonné právní akty. Na druhou stranu je v čl. 2 odst. 1 Ústavy uvedeno: „Lid je zdrojem veškeré státní moci, vykonává ji prostřednictvím orgánů moci zákonodárné, výkonné a soudní.“ Ve výčtu chybí moc bankovní, z čehož lze usuzovat, že ústavodárce neměl v úmyslu v hlavě šesté vytvořit čtvrtou státní moc. Motivací ústavodárce pro zařazení ČNB do samostatné hlavy pravděpodobně bylo, aby byla nezávislá na moci výkonné, a také, že emise peněz patří k jedné z základních funkcí státu.²⁷

²³ Více k srovnání konec této kapitoly.

²⁴ Srov. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0. S.1047

²⁵ Více k této problematice viz podkapitola Osobní nezávislost ČNB.

²⁶ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 2

²⁷ Srov. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0. S.1048

Před vstupem České republiky do Evropské unie bylo zapotřebí harmonizovat českou legislativu v souladu s *acquis communautaire*. Pokud se nyní budeme zabývat pouze tím, co se změnilo v oblasti centrálního bankovníctví, tak je třeba konstatovat, že se úpravy dotkly jak Ústavy, tak i ZoČNB. Novelou ústavního zákona č. 448/2001 Sb. s účinností od 1. ledna 2002 se tudíž mění cíl ČNB uvedený v čl. 98 Ústavy z „*péče o stabilitu měny*“ na „*péči o cenovou stabilitu*“, kterou má jako svůj cíl ESCB (čl. 127 SFEU).

Pokud by v budoucnu došlo ke vstupu České republiky do eurozóny, vyvstala by zde pravděpodobně potřeba upravit i čl. 98 Ústavy ČR.²⁸ Podle nedávného vývoje však přistoupení ČR do eurozóny nelze v nejbližších letech očekávat.²⁹

Podrobněji centrální banku upravuje ZoČNB (zákon č. 6/1993 Sb.), který byl přijat v návaznosti na čl. 98 odst. 2 Ústavy. Svoji strukturou se nijak výrazně neliší od zákona o Státní bance československé (č. 22/1992 Sb.), což je důsledek časového tlaku a názoru jeho autorů, že zákon o Státní bance československé, který byl v účinnosti sotva rok, je až na federální uspořádání, vyhovující³⁰. Zákon o Státní bance československé nabyl účinnosti 1. února 1992 a oproti předešlému zákonu již byl založen na principech tržní ekonomiky.

Činnost České národní banky je mimo ústavu a ZoČNB dále upravena: v zákonu o bankách (č. 21/1992 Sb.), zákonu o podnikání na kapitálovém trhu (č. 256/2004 Sb.), v devizovém zákonu (č. 219/1995 Sb.), v zákonu o pojišťovnictví (č. 277/2009 Sb.), zákonu o platebním styku (č. 284/2009 Sb.), o ochraně spotřebitele (č. 634/1992 Sb.), o směnářské činnosti (č. 277/2013 Sb.), o investičních společnostech a investičních fondech (č. 240/2013 Sb.) a dalších. Podrobnosti o jejich činnosti určují i vyhlášky (např. vyhláška č. 474/2013 Sb. o odměně likvidátora, nuceného správce a insolvenčního správce některých poskytovatelů služeb na kapitálovém trhu a o náhradě

²⁸ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 3

²⁹ MF a ČNB doporučily termín přijetí eura zatím nestanovovat. In: *Ministerstvo financí: sekce 07 - Mezinárodní vztahy* [online]. [cit. 2016-01-31]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/narodni-koordinacni-skupina/tiskove-centrum/novinky/2015/mf-a-cnb-doporucily-termin-prijeti-eura-2670>

³⁰ Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: Institucionální pohled*. 1. vydání. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2005. ISBN 80-86729-19-2. S. 134

jejich hotových výdajů a mnoho dalších). Vnitřní chod ČNB řídí interní předpisy, jako je například Jednací řád Bankovní rady ČNB.

3.2 NBS

I na Slovensku je upravena centrální banka již v Ústavě SR, která byla přijata 1. září 1992 a v účinnost vstoupila 1. ledna 1993. Na rozdíl od české ústavy není centrální bance ve slovenské ústavě vyhrazena samostatná hlava, ale její právní úprava byla zařazena do prvního oddílu třetí hlavy Ústavy SR („Hospodářství Slovenskej republiky“), konkrétně čl. 56, který od roku 1993 až do 2001 zněl: „*Slovenská republika zriaďuje emisnú banku. Podrobnosti stanoví zákon.*“ Název „Národní banka Slovenska“ byl zaveden až zákonem č. 566/1992 Zb., který byl přijat v listopadu 1992.³¹

Stejně jako v České republice, tak i na Slovensku bylo zapotřebí novelizovat ústavu i ZoNBS před vstupem do Evropské unie (tj. před 1. 5. 2004), aby v ní byly zohledněny požadavky práva Evropské unie, mezi které patřilo definování hlavního cíle NBS jako péče o cenovou stabilitu a zabezpečení nezávislosti NBS jakožto celku i jednotlivých členů. Po novelizaci (zákon č. 149/2001 Z.z.) zní tedy čl. 56 Ústavy SR takto: „*(1) Národná banka Slovenska je nezávislá centrálna banka Slovenskej republiky. Národná banka Slovenska môže v rámci svojej pôsobnosti vydávať všeobecne záväzné právne predpisy, ak je na to splnomocnená zákonom. (2) Najvyšším riadiacim orgánom Národnej banky Slovenska je Banková rada Národnej banky Slovenska. (3) Podrobnosti podľa odsekov 1 a 2 ustanoví zákon.*“ Za povšimnutí stojí, že je zde poprvé výslovně zmíněna centrální banka jako „Národní banka Slovenska.“

Hlavní právní předpis, který upravuje činnost slovenské centrální banky, je zákon č. 566/1992 Zb. O Národnej bance Slovenska. Ten upravuje působnost a pravomoci NBS a je nápadně podobný ZoČNB (až na vynechání některých kapitol, které již NBS nemá v působnosti), což je zapříčiněno tím, že oba předpisy primárně vycházejí ze zákona o Státní bance československé (č. 22/1992 Sb.).

³¹ Srov. ŠTRKOLEC, Miroslav. *Ústava Slovenskej republiky a jej uplatňovanie v legislatívnej a právno-aplikačnej praxi*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2009. ISBN 978-80-7097-751-4. S. 154

Činnost Národní banky Slovenska je dále upravena v zákoně o bankách (č. 483/2001 Z.z.), v zákoně o dohledu nad finančním trhem (č. 747/2004 Z.z.), v zákoně o zavedení měny euro v Slovenské republice (č. 659/2007 Z.z.), v zákoně o řešení krizových situací na finančním trhu (č. 371/2014 Z.z.), v zákoně o finančním zprostředkování a finančním poradenství (č. 186/2009 Z.z.), v zákoně o stavebním spoření (č. 310/1992 Zb.), v devizovém zákoně (č.202/1995 Z.z.), v zákoně o ochraně vkladů (č. 118/1996 Z.z.) a dalších.³²

Vstup Slovenska do eurozóny

Slovensko podepsalo přístupovou smlouvu s EU 16. dubna 2003, tato smlouva však neobsahovala časový údaj, kdy skutečně Slovensko společnou měnu přijme. Aby Slovensko mohlo vstoupit do eurozóny, muselo splnit tzv. Maastrichtská konvergenční kritéria.³³ Národní plán zavedení eura na Slovensku, který obsahuje úkoly pro jednotlivé sektory ekonomiky, byl schválen 6. července 2005. Koordinaci přijetí eura mělo na starosti ministerstvo financí ve spolupráci s NBS. V listopadu 2005 se slovenská koruna stala součástí systému ERM II a v rámci něho muselo udržovat měnový kurz mezi 32,69 až 44,22 SKK/EUR.³⁴ V květnu 2008 Evropská komise souhlasila s přijetím eura na Slovensku, když Slovensko splnilo Maastrichtská kritéria, a zároveň byl stanoven konverzní kurz 30,126 SKK za 1 EUR. 1. ledna 2009 Slovensko vstoupilo do eurozóny jako její 16. člen.

3.3 Bundesbank

Stejně jako ČNB či NBS je i Bundesbank, neboli Spolková banka, upravena v německé ústavě („Grundgesetz“), jeho čl. 88 praví: „*Spolek zřizuje měnovou a emisní banku označenou jako Bundesbank. Její úkoly a pravomoci mohou být přeneseny*

³² Srov. *Úplné znenia zákonov patriacich do kompetencie NBS* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/legislativa/uplne-znenia-zakonov-patriacich-do-kompetencie-nbs>

³³ Více viz kapitola 1

³⁴ Srov. *Harmonogram zavedenia eura v SR* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/euro-na-slovensku/zavedenie-eura-v-sr/harmonogram-zavedenia-eura-v-sr>

v rámci Evropské unie na Evropskou centrální banku, která je nezávislá a jejím cílem je zajištění cenové stability.“³⁵

Věta druhá, která cílila na vznik měnové a hospodářské unie, byla do německé ústavy přidána v roce 1992 na základě Smlouvy o Evropské unii.³⁶ Tímto však Bundesbank neztratila svoji právní samostatnost, i když je právně podřízena ECB a musí dodržovat její pokyny a směrnice.

Dále je činnost Bundesbank upravena například v zákoně o úvěrových společnostech (*Kreditwesengesetz*), v zákoně o stavebních spořitelnách (*Bausparkassengesetz*), v zákoně o burzách (*Börsengesetz*), v zákoně o dohledu nad finančními službami (*Finanzdienstleistungsaufsichtsgesetz*), v zákoníku o kapitálových investicích (*Kapitalanlagegesetzbuch*), v zákoně o dohledu nad platebními službami (*Zahlungsdienstaufsichtsgesetz*) a řadě dalších.

3.4 ECB

V čl.13 Smlouvy o Evropské unii jsou taxativně vyjmenovány základní orgány Evropské unie - Evropský parlament, Evropská rada, Rada, Evropská komise, Soudní dvůr Evropské unie, Evropská centrální banka a Účetní dvůr. Každý orgán jedná v mezích působnosti svěřené mu smlouvami a v souladu s podmínkami a cíli v nich stanovenými. Dále Smlouva o Evropské unii obsahuje obecné ustanovení o ECB a dále počítá s přijetím Statutu o ESCB a ECB (protokol přiložený ke SFEU, dále jen „Statut“). Nyní upravuje ECB Lisabonská smlouva a Statut a řada nařízení a směrnic.

Tabulka 2: Právní zakotvení centrálních bank

	ČNB	NBS	ECB	BB
Ústava	ano	ano	ano (ve SFEU)	ano

³⁵ V originálním znění: „*Der Bund errichtet eine Währungs- und Notenbank als Bundesbank. Ihre Aufgaben und Befugnisse können im Rahmen der Europäischen Union der Europäischen Zentralbank übertragen werden, die unabhängig ist und dem vorrangigen Ziel der Sicherung der Preisstabilität verpflichtet.*“

³⁶ Srov. BERGER, Henning a Katrin RÜBSAMEN. *Bundesbankgesetz: Gesetz über die Deutsche Bundesbank BBank G.* 2. vydání. München: Nomos, 2014. § 12, II. Rn. 6

pokračování tab.2	ČNB	NBS	ECB	BB
Cíl stanoven v	ústavě	ústavě	SFEU	ústavě
Nejv. orgán upraven v	ZoČNB	ústavě	SFEU	BBankG
Nezávislost zmíněna v ústavě	nepřímo	ano	ano	ne, zmíněna nezávislost ECB

Zdroj: vlastní práce autorky

Ve vybraném vzorku centrálních bank jsou všechny tyto banky právně ukotveny již v právních normách s nejvyšší silou (či unii). Ve sledovaných ústavách je zakotven i cíl centrální banky. To je důležité z toho důvodu, že ústavy jsou (většinou) mnohem rigidnější než běžné zákony a je tím pádem těžší (potřeba kvalifikovanější většiny v legislativním procesu) je změnit. Navíc to přispívá k nezávislosti banky, kdy si výkonná moc či moc zákonodárná nemůže cíl účelově měnit. Všechny vybrané centrální banky jsou součástí Evropské unie, a tak jejich cíl musí být v souladu se SFEU.

Dle mého názoru je dobré přímé uvedení nezávislosti centrální banky přímo v ústavě. Tuto přímou zmínku bychom mohli najít ve slovenské nebo německé ústavě (i když zde je zmíněna nezávislost ECB). Naopak v české ústavě bychom žádnou takovou zmínku nenašli, a tak se nezávislost ČNB odvozuje nepřímo.

Co se ostatních centrálních bank v EU týče, ve většině ústav evropských zemí nenajdeme o centrálních bankách ani zmínku. Naopak v ústavních zákonech Finska a Švédska jsou podrobně popsány procedury jmenování jejich orgánů, fungování, kontroly apod.³⁷ Zároveň přibývá i států, kde jsou úkoly centrální banky stanoveny přímo v ústavě (čl. 111 Ústavy Estonska, čl. 53 Ústavy Chorvatska či čl. 227 Ústavy Polska).³⁸

4. PRÁVNÍ FORMA A ORGANIZACE CENTRÁLNÍ BANKY

³⁷ Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě: sborník textů*. 1. vydání. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. ISBN 80-238-5624-3. S. 20

³⁸ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. XVII (předmluva)

Tato kapitola bude věnována vnitřní organizaci centrální banky. Její organizační uspořádání je důležité sledovat kvůli tomu, že způsob vnitřního uspořádání rozhoduje o akceschopnosti a efektivnosti dané centrální banky. To zda má instituce právní subjektivitu, rozhoduje o její možnosti nabývat práva a povinnosti.

4.1 ČNB

ZoČNB v § 1 odst. 2. uvádí: „*Česká národní banka je právnická osoba veřejného práva se sídlem v Praze.*“ Dle občanskoprávní nauky se jedná o právnickou osobu zřízenou zákonem (§ 20 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku). Centrální banka tedy může být nositelem práv a povinností v mezích právního řádu. ČNB je z právního hlediska orgánem svého druhu (*sui generis*), jelikož žádný jiný jí podobný orgán v České republice neexistuje. Vykonává své kompetence svěřené jí zákonem jako správní úřad (§ 1 odst. 3 ZoČNB). Vede především správní řízení v oblasti dohledu nad finančním trhem.

Organizaci centrální banky se Ústava ČR věnuje pouze okrajově, a to když zmiňuje jmenování členů Bankovní rady prezidentem bez kontrasignace. Blíže se organizací zabývá část druhá ZoČNB. Podle § 4 ZoČNB centrální banku tvoří „*ústředí se sídlem v Praze, pobočky a účelové organizační jednotky.*“ Z tohoto ustanovení dále vychází organizační řád ČNB, který je jejím základním vnitřním předpisem.

Jako sídlo ústředí je v ZoČNB určeno hlavní město Praha. ZoČNB dále uvádí pobočky, které mohou tvořit součást České národní banky. V současné době ČNB tvoří čtyři pobočky – v Praze, Hradci Králové, Brně a Ostravě. Do roku 2014 existovalo poboček 7. Pobočky v Ústí nad Labem, Plzni a Českých Budějovicích byly přeměněny na územní pracoviště spadající pod ústředí ČNB³⁹. V čele poboček stejně jako v čele jednotlivých odborů stojí ředitelé. Mezi úkoly poboček patří mimo jiné „*přijímání a zpracování bankovek a mincí z výroby, provádění platebního styku, vedení účtu státního rozpočtu či poskytování náhrad za poškozené peníze, výměna neplatných a oběhem*

³⁹ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 36

opotřebovaných peněz atd. ⁴⁰ Do roku 1998 v ČNB existovaly tzv. účelové organizační jednotky (ÚOJ Podnik automatizovaných bankovních služeb, OÚJ Bankovní bezpečnost aj.), jejímž účelem bylo zajistit chod po technické stránce věci. V současnosti jejich chod odborné útvary ústředí ČNB.⁴¹ Česká národní banka je podle organizačního řádu rozčleněna na jednotlivé odbory a sekce.⁴²

Funkce nejvyššího orgánu je připsána Bankovní radě⁴³ (§ 5 ZoČNB), která je sedmičlenná. V jejím čele stojí guvernér, dále ji tvoří dva viceguvernéři a další čtyři členové Bankovní rady. § 7 ZoČNB upravuje její jednání a přijímání rozhodnutí. Blíže je její chod upraven v Jednacím řádu Bankovní rady, který si sama schvaluje Bankovní rada (§ 7 odst. 2 ZoČNB). Lichý počet členů je obvyklý u kolektivních orgánů. Jednání Bankovní rady řídí její guvernér, který tímto úkolem zároveň může pověřit některého z viceguvernérů. Jednání je neveřejné, avšak mohou se ho účastnit i další osoby (například ministr financí - § 11 odst. 1 ZoČNB). Usnášeníschopná je rada, pouze je-li přítomen guvernér, nebo jím pověřený předsedající viceguvernér a alespoň další tři její členové, z čehož vyplývá, že musí být přítomna alespoň nadpoloviční většina (čtyři členové). Hlasuje se prostou většinou hlasů, každý člen má jeden hlas. Při rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedajícího. Navenek zastupuje ČNB guvernér a v době jeho nepřítomnosti jím pověřený viceguvernér (§ 8 ZoČNB). Výčet úkolů Bankovní rady je demonstrativně uveden v § 5 odst. 2 ZoČNB.

Mezi lety 2006 a 2013 v ČNB působil výbor pro finanční trh. Sloužil jako poradní orgán Bankovní rady ČNB v souvislosti s integrací dohledu nad finančním trhem. V srpnu 2013 byl novelou č. 227/2013 Sb. zrušen. Ministerstvo financí k tomuto

⁴⁰ *Pobočka Praha* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/organizacni_struktura/pobocky/pob_praha.html

⁴¹ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 35, 36

⁴² Sekce kancelář, sekce lidských zdrojů, Samostatný odbor interního auditu, Sekce měnová, Sekce regulace a mezinárodní spolupráce na finančním trhu, Sekce bankovních obchodů, Sekce dohledu nad finančním trhem, Samostatný odbor dohledu nad drobnými distributory finančních produktů, Samostatný odbor finanční stability, Sekce správní, Samostatný odbor ekonomického výzkumu, Samostatný odbor ochrany spotřebitele, Sekce statistiky a datové podpory, Sekce informatiky, Samostatný odbor restrukturalizace, Sekce peněžní a platebního styku, Sekce licenčních a sankčních řízení, Sekce řízení rizik a podpory obchodů a Sekce rozpočtu a účetnictví

⁴³ Ústava používá pojem „Bankovní rada ČNB“ (s velkým B) a zákon pojem „bankovní rada ČNB“ (s malým „b“). Já budu dále v práci používat „Bankovní rada ČNB“. (Zdroj PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0. S. 1051)

kroku uvedlo: „*Jeho přínos je v současné době s časovým odstupem šesti let poměrně nízký. Pro komunikaci s finančním trhem a ministerstvem financí využívá ČNB jiné platformy.*“⁴⁴

V ČNB dále působí rozkladová komise České národní banky. Podrobnosti o ní včetně její působnosti, složení, jmenování, způsobu jednání stanoví Jednací řád rozkladové komise České národní banky.

4.2 NBS

Národní banka Slovenska je taktéž právnickou osobou a nezapisuje se do obchodního rejstříku (§ 1 odst. 2 ZoNBS). Její sídlo je umístěno do hlavní města Slovenska - Bratislavy.

Část druhá ZoNBS upravuje její orgány a organizaci. Stejně jako v případě ČNB je nejvyšším řídicím orgánem Bankovní rada. Bankovní rada je zmíněna již v Ústavě Slovenské republiky (čl. 56 odst. 2). ZoNBS dále specifikuje její úkoly, počet jejich členů, vznik a zánik jejich členství. Bankovní rada se skládá z pěti členů: guvernéra, dvou viceguvernéřů a dvou dalších členů. V § 8 ZoNBS je blíže upraveno zasedání bankovní rady. To se řídí stejnými pravidly jako zasedání Bankovní rady ČNB. Schůzi předsedá guvernéř a v jeho nepřítomnosti viceguvernéř. Usnášeníschopná je rada při přítomnosti nadpoloviční většiny členů, a to včetně guvernéra nebo jím pověřeného viceguvernéra. Rozhodnutí je přijímáno většinou hlasů, při rovnosti rozhoduje hlas předsedajícího (§ 8 odst. 1 ZoNBS). Neexistuje možnost zplnomocnění jiného člena bankovní rady, aby ho zastupoval na zasedání. Jednání je neveřejné, avšak může se ho kromě členů bankovní rady zúčastnit člen vlády pověřený vládou (§ 8 odst. 4 ZoNBS).

NBS navenek zastupuje její guvernéř. V době jeho nepřítomnosti ho zastupuje jím pověřený viceguvernéř, a pokud není přítomen ani jeden z obou viceguvernéřů, tak jiný guvernéřem pověřený člen bankovní rady (§ 9 odst. 1 ZoNBS).

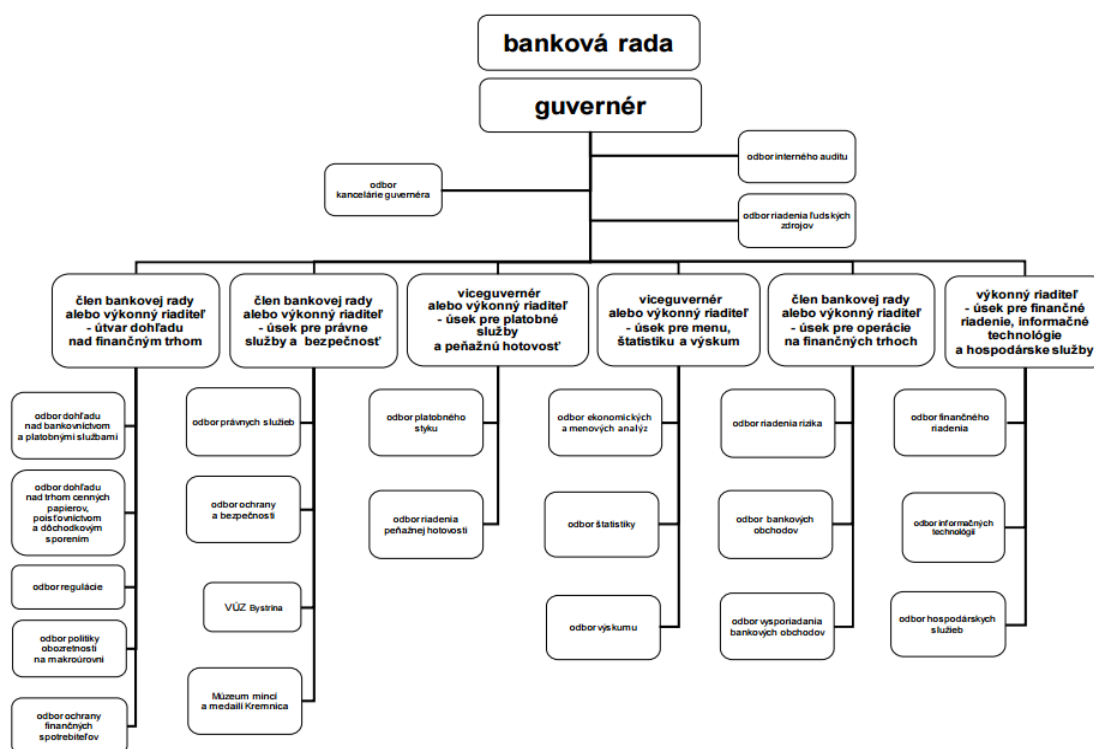
Vnitřní struktura je upravena v organizačním pořádku Národní banky Slovenska č. 87/2006. NBS tvoří:

⁴⁴ *Vláda souhlasila se zánikem Výboru pro finanční trh* [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/366464-vlada-souhlasila-se-zanikem-vyboru-pro-financni-trh/>

- „Orgány NBS, kterými jsou bankovní rada, Guvernér jako statutární orgán, Výkonná rada NBS, Další orgány NBS ustanovené zákonem nebo zřízené bankovní radou.
- Organizační složky NBS, kterými jsou Ústředí NBS se sídlem v Bratislavě a Účelově zřízené složky.“⁴⁵

NBS se pak dále dělí na odbory⁴⁶, které se dále dělí na oddělení. Každý odbor spadá pod jednoho člena bankovní rady.

Obrázek 1: Organizační struktura NBS

Zdroj: internetové stránky NBS⁴⁷

Národní banka Slovenska má dále pět poboček neboli expozitur (Nové Zámky, Banská Bystrica, Žilina, Košice a Poprad), což je „detašované oddělení mimo sídlo

⁴⁵ Organizační řád Národní banky Slovenska, č. 87/2006, čl. 3 odst. 1

⁴⁶ Odbor interního auditu, kancléře guvernéra, lidských zdrojů, dohledu nad bankovníctvím a platebními službami, dohledu nad trhem cenných papírů, pojišťovníctvím a důchodovým spořením, regulace, politiky obezřetnosti na makroúrovni, ochrany finančních spotřebitelů, odbor ekonomických a měnových analýz, statistiky, výzkumu, platebního styku, řízení peněžní hotovosti, právních služeb, ochrany a bezpečnosti, řízení rizika, bankovních obchodů, vypořádání bankovních obchodů. Finančního řízení, hospodářských služeb, informačních technologií

⁴⁷ http://www.nbs.sk/_img/Documents/ZAKLNBS/STRUKTS/struktura_01072015.pdf

*NBS, ... činnost expozitury řídí a zodpovídá za ni její vedoucí. Expozitura je součástí odboru řízení peněžní hotovosti.*⁴⁸

4.3 Bundesbank

Stejně jako u ostatních bank je i ta německá federální právnická osoba veřejného práva („*bundesunmittelbare juristische Person des öffentlichen Rechts*“, § 2 BBankG).

Banka nesídlí v hlavním městě Spolkové republiky Německo, avšak ve Frankfurtu nad Mohanem, a to z toho důvodu, že její činnost navazuje na Bank deutscher Länder.

Bundesbank prošla za skoro 60 let své existence několika typy organizačních struktur. Organizace Bundesbank v roce 1957 vycházela z federativní koncepce s jednotnou právní subjektivitou, kdy byly sloučeny zemské centrální banky a Berlínská centrální banka s Bankou německých zemí (*Bank deutscher Länder*). Z Banky německých zemí se stala Deutsche Bundesbank. Ke změně v organizační struktuře došlo také po sjednocení Německa.⁴⁹ Znovusjednocená země byla rozdělena do devíti správních obvodů zemských centrálních bank, neboli samostatné regionální správy (*Hauptverwaltung*). Toto členění je zachováno dodnes.

Organizaci Bundesbank se věnuje druhý oddíl BBankG. Současná organizační struktura je tvořena představenstvem (*Vorstand*), regionálními správami (*Hauptverwaltungen*), poradními sbory (*Beiräte*) a pobočkami (*Filialen*). Nejvyšším orgánem banky je představenstvo, které vede a spravuje banku, a které tvoří prezident, viceprezident a čtyři další členové.⁵⁰ Představenstvo má postavení nejvyššího spolkového úřadu a není podřízeno žádnému jinému úřadu. Regionální správy mají postavení spolkových úřadů (§ 29 odst. 1 BBankG). To je rozdíl například oproti ostatním sledovaným centrální bankám, kde je počet členů nejvyššího orgánu centrální banky lichý. Představenstvo se usnáší na organizačním řádu (*Organisationsstatut*) a

⁴⁸ Organizační řád Národní banky Slovenska, č. 87/2006, čl. 8 odst. 5

⁴⁹ Srov. TREFILOVA, Inna. *Bankovní dohled a regulace v České republice a ve Spolkové republice Německo*. Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Petr Kotáb. S. 35

⁵⁰ Do 16. července 2007 bylo členů představenstva osm (Srov. BERGER, Henning a Katrin RÜBSAMEN. *Bundesbankgesetz: Gesetz über die Deutsche Bundesbank BBank G*. 2. vydání. München: Nomos, 2014. § 7, II., Rn.6)

úkolech, které mohou být přeneseny na regionální správy. Schůze představenstva vede prezident nebo viceprezident. Usnášeníschopné je alespoň při poloviční přítomnosti členů (čl. 3 odst. 2 organizačního řádu). Usnášení přijímá prostou většinou hlasů, v případě rovnosti hlasů rozhoduje předseda. Když jsou rozdělovány úkoly mezi členy představenstva, musí vždy hlasovat prezident (§ 7 odst. 5 BBankG). Prezident Bundesbank zastupuje BB v Radě guvernérů ECB.

Změnou BBankG byly 23. března 2002 přeměněny bývalé „Landeszentralbanken“ na dnešní Regionální správy Bundesbank, které jsou zřízeny pro devět oblastí.⁵¹ Regionální správy nejsou již právně samostatné, ale jsou podřízeny Bundesbank (§ 29 odst. 1 BBankG). Každá správa je vedena svým prezidentem, který je zodpovědný představenstvu Bundesbank. Dřívější praxe, kdy prezident Landeszentralbank byl v představenstvu Bundesbank, byla zrušena.⁵² U každé z této oblastí působí poradní sbor, který pravidelně zasedá s prezidentem. Poradní sbor se skládá maximálně z čtrnácti členů, kteří jsou zkušení v jednotlivých oborech bankovníctví, přičemž ale maximálně polovina může být z jednoho konkrétního oboru (§ 9 odst. 2 BBankG). Ti jsou povoláni na návrh příslušné spolkové vlády prezidentem Bundesbank na dobu tří let. Poradní sbor se schází dvakrát ročně a předsedy jim prezident Regionální správy. Spolková banka může (ale nemusí) zakládat pobočky, které podléhají jednotlivým regionálním správním oblastem (§ 10 BBankG).

Bundesbank zastupuje představenstvo. Projevy vůle, které jsou provedeny dvěma členy představenstva nebo dvěma zplnomocněnými zástupci, jsou pro banku právně závazné (§ 11 BBankG).

4.4 ECB

ECB je hlavní instituce ESCB a Eurosystemu. ECB má právní subjektivitu (čl. 282 odst. 3 SFEU). Podle čl. 9 odst. 3 Statutu „*jsou rozhodovacími orgány ECB Rada guvernérů a Výkonná rada*“ (stejně znění má i čl. 129 SFEU). ECB sídlí ve Frankfurtu

⁵¹ 1) Bádensko-Württembersko, 2) Bavorsko, 3) Berlín a Braniborsko, 4) Brémy, Dolní Sasko a Sasko-Anhaltsko, 5) Hamburk, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Šlesvicko – Holštýnsko, 6) Hesensko, 7) Severní Porýní-Vestfálsko, 8) Porýní-Falc a Sársko, 9) Sasko a Durynsko

⁵² Srov. BERGER, Henning a Katrin RÜBSAMEN. *Bundesbankgesetz: Gesetz über die Deutsche Bundesbank BBank G*. 2. vydání. München: Nomos, 2014. § 10, I. Rn. 1

nad Mohanem, čímž se odlišuje od ostatních orgánů EU, které převážně sídlí v Bruselu či ve Štrasburku. Toto sídlo bylo vybráno již v říjnu 1993 jako sídlo pro EMI, na který ECB existenčně navázala.⁵³

Nejvyšším orgánem ECB je Rada guvernérů (*The Governing Council*). Tu tvoří členové Výkonné rady ECB a guvernéri národní centrálních bank zemí eurozóny (čl. 10 Statutu). Mezi úkoly rady guvernérů patří zejména to, že „*přijímá obecné zásady a činí rozhodnutí nezbytná pro zajištění plnění úkolů svěřených ESCB Smlouvami a tímto statutem, určuje měnovou politiku Unie a popřípadě přijímá rozhodnutí týkající se střednědobých měnových cílů, klíčových úrokových sazeb a vytváření měnových rezerv ESCB, přičemž přijme obecné zásady nezbytné k jejich provedení*“ (čl. 12.1 Statutu). Zároveň schvaluje jednací řád upravující vnitřní organizaci ECB (čl. 12.3 Statutu). Rada guvernérů zasedá alespoň desetkrát ročně (čl. 10.5 Statutu), a to ve Frankfurtu nad Mohanem. Zasedání není veřejné. Do konce roku 2014 platila zásada jeden člen jeden hlas, avšak od 1. ledna 2015, kdy do eurozóny vstoupil již 19. stát – Litva, vstoupil v účinnost nový systém obsazování, tzv. systém rotace hlasovacích práv. Tento systém je zaveden z tohoto důvodu, aby s rostoucím počtem členů eurozóny neklesala akceschopnost ECB. Podle tohoto systému jsou země eurozóny rozděleny do dvou skupin. Pět zemí, jejichž ekonomiky patří mezi nejdůležitější ekonomiky eurozóny – Německo, Francie, Itálie, Španělsko a Nizozemsko, mají dohromady čtyři hlasovací práva. Všech ostatních čtrnáct zemí má dohromady hlasovacích práv jedenáct. Guvernéri se ve výkonu práv střídají po měsíci. To, že někteří členové nemají v nějakém měsíci hlasovací právo, nevyklučuje možnost účastnit se schůze Rady guvernérů. Konkrétní seznam, kdy mají jednotliví členové rady guvernérů hlasovací právo, je dostupný na webových stránkách ECB.⁵⁴ Guvernéri z první skupiny (Německo, Francie, Itálie, Španělsko a Nizozemí) nehlasují vždy jedenkrát za pět zasedání. Guvernéri druhé skupiny se neúčastní hlasování třikrát po sobě a pak na dalších jedenácti hlasováních mohou hlasovat. Na jednom hlasování jsou bez hlasovacího práva vždy tři guvernéri. Princip jeden stát – jeden hlas částečně porušuje demokratický princip, protože hlas zástupce malého členského státu (např. Malty) má stejnou váhu jako hlas velkého členského státu (např. Německa). Pokud by se však

⁵³ Srov. SCHELLER, Hanspeter. *European Central Bank: History, Role and Functions*. 1. vydání. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2004. ISBN 92-9181-506-3. S. 16

⁵⁴ *Rotace hlasovacích práv v Radě guvernérů* [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/votingrights.cs.html#t2015>

jednalo o vnitřní záležitosti (zvýšení základního kapitálu), byly by hlasy váženy podílem daného státu na upsaném základním kapitálu ECB (čl. 10.3 Statutu).

Výkonnou radu (*The Executive Board*) tvoří prezident, viceprezident a další čtyři členové (čl. 283 odst. 2 SFEU a čl. 11 Statutu). Ti jsou jmenováni z řad uznávaných osobností v oboru bankovníctví a finance. Členové Výkonné rady jsou voleni Evropskou radou, a to kvalifikovanou většinou. Funkční období je osm let bez možnosti znovujmenování (čl. 283 SFEU a čl. 11.2 Statutu). Úplně první období Výkonné rady měl každý její člen jinak dlouhé, aby nedocházelo k obměně jejich členů ve stejném čase. Mezi její úkoly patří příprava zasedání Rady guvernérů, provádění měnové politiky v eurozóně, řízení běžné činnosti ECB.⁵⁵ Výkonná rada částečně vykonává také regulatorní činnost. Z autoritativního postavení Výkonné rady vůči národním centrálním bankám lze dovodit, že ESCB je vystaven hierarchicky a národní centrální banky jsou podřízeny ECB. Na druhou stranu národní centrální banky určují svého zástupce do Rady guvernérů.

Členy generální rady (*The General Council*) jsou prezident a viceprezident ECB a guvernéři národních centrálních bank všech 28 států EU (čl. 44 Statutu). Generální rada plní úkoly, které převzala od Evropského měnového institutu. Mimo jiné mezi ně patří poradní funkce ECB, sestavování výroční zprávy a shromažďování statistických informací. Tato rada je ustanovena pouze dočasně a bude rozpuštěna, jakmile všechny státy EU přijmou euro. Schází se minimálně desetkrát ročně.

Radě guvernérů, Výkonné radě i Generální radě předsedá Prezident ECB.

Rada dohledu (*The Supervisory Board*) se skládá z předsedy, místopředsedy, čtyř zástupců ECB a zástupců vnitrostátních orgánů dohledu. Má za cíl projednat, plánovat a plnit úkoly ECB týkající se dohledu.

Tabulka 3: Právní forma a organizace

	ČNB	NBS	BB	ECB
Právní forma	Právní osoba veřejného práva	Právní osoba	Právní osoba veřejného práva	Právní osoba
Organizační struktura upravena	ZoČNB a organizační řád	ZoNBS a org.poriadek NBS	BBankG a Organizační statut	Statut

⁵⁵ Srov. *Výkonná rada* [online]. [cit. 2016-05-11]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.cs.html>

pokračování tab.3	ČNB	NBS	ECB	BB
Nejvyšší orgán	Bankovní rada	bankovní rada	Představenstvo	Rada guvernérů
Nejvyšší post	Guvernér ČNB	Guvernér NBS	Prezident BB	Prezident ECB
Počet členů	7	5	6	25
Zasedání	neveřejné	neveřejné	neveřejné	neveřejné
Usnášeníschop.	nadpol.většina v přítomnosti guv.	nadpol.většina v přítomnosti guv.	polovina	nadpol.většina
Rovnost hlasů	ano	ano	ano	Ne, rotace hlasů
Další orgány	Rozkladová komise	Výkonný rada	Poradní sbory	Výkonná rada, Generál.rada, Rada dohledu
Pobočky	4	5 expozitur	9 Regionálních správ	-
Sídlo	Hlavní město Praha	Hlavní město Bratislava	Frankfurt nad Mohanem	Frankfurt nad Mohanem

Zdroj: vlastní práce autorky

Všechny vybrané centrální banky jsou právnické osoby, a tím pádem mohou být nositeli práv a povinností a vlastnit majetek. Zajímavým faktem je, že ESCB sice SFEU nepřiznává žádnou právní subjektivitu, přitom mu však ta samá Smlouva uděluje povinnost udržovat cenovou stabilitu. Politicky má odpovědnost ECB spolu s národními centrálními bankami.⁵⁶

Organizační struktura je specifikována v prováděcím zákoně a organizačním pořádku. U ČNB a NBS se organizace banky příliš neliší, jelikož se oba prováděcí zákony inspirovaly zákonem o Státní bance československé. Hlavním orgánem je Bankovní rada v čele s guvernérem. Centrální banka pak má po republice několik poboček. ECB se liší vyšším počtem orgánů.

Představenstvo Bundesbank je nezvyklé tím, že se skládá ze sudého počtu členů. U kolektivních orgánů je zvykem obsazovat je lichým počtem členů, aby nenastal případ rovnosti hlasů. Zasedání nejvyššího orgánu se u sledovaných centrálních bank neliší: jsou neveřejná, usnášeníschopná při nadpoloviční většině členů, kromě ECB platí při hlasování rovnost hlasů. ECB kvůli vysokému počtu členů Rady guvernérů zavedla systém rotace hlasů.

⁵⁶ Srov. VÝBORNÝ, Petr. *Nezávislost centrální banky podle evropského a českého práva*. Praha, 2007. Rigorózní práce. Právnická fakulta, Univerzita Karlova. Vedoucí práce Prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc. S. 35

Zvykem také bývá, že centrální banka sídlí v hlavním městě. Výjimkou z pravidla je Německo, kde však taková situace vyplynula z historických okolností. Navíc Frankfurt nad Mohanem je současným finančním centrem státu, a tak by umístění Bundesbank do Berlína nemělo velký přínos.

5. NEZÁVISLOST CENTRÁLNÍ BANKY

Aby centrální banka byla schopná dosáhnout svého cíle a její cíl nebyl bez jejího přičinění měněn mocí výkonnou, musí být dostatečně nezávislá. Nezávislost považují vůbec za nejdůležitější vlastnost centrální banky.

Teorie nezávislosti centrálních bank se rozvinula v druhé polovině 20. století. Zkušenosti z dřívějších jasně nasvědčují tomu, že základním předpokladem pro dosažení cíle v rámci měnové politiky je především nezávislost centrální banky. Díky nezávislosti by již neměly nastat intervence výkonné moci kvůli jejím krátkodobým politickým a rozpočtovým zájmům, které narušují stabilní a udržitelnou měnovou politiku. Po vypuknutí světové ekonomické krize v roce 2008 vyvstaly debaty ohledně dalšího směřování nezávislosti centrálních bank. Jedna strana dávala centrálnímu bankovníctví (především FEDu) za vinu, že způsobila vznik krize, a žádala zrušení centrálních bank. Naopak druhá strana chtěla centrálním bankám svěřit další oblasti v regulaci a dohledu. Řekla bych, že především v EU zvítězil druhý proud. Navíc byla přidána větší odpovědnost centrálních bank.⁵⁷

Nezávislost centrálních bank je definována v Maastrichtských kritériích. Jedná se o nezávislost institucionální, osobní, funkční a finanční. Na následujících řádcích se pokusím přiblížit tyto jednotlivé druhy.

5.1 Institucionální nezávislost

⁵⁷ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 60-61

Institucionální nezávislostí je myšleno oddělení centrální banky od dalších složek moci (moc výkonná, zákonodárná a soudní). Tyto složky moci nemohou centrální bance udělovat pokyny, které by ústřední banka musela poslechnout, což se nazývá aktivní stránkou institucionální nezávislosti. Naopak za pasivní stránku institucionální nezávislosti považujeme zákaz udělený centrální bance přijímat takové pokyny. Tato povinnost zdržet se něčeho neznamená, že by centrální bankéři a členové moci výkonné mezi sebou nemohli promluvit. Na vyvážení této nezávislosti však ve většině zemí existují povinnosti jako např. povinnost informovat zákonodárnou či výkonnou moc o měnové politice.

5.1.1 ČNB

Jak již bylo uvedeno výše, ČNB není součástí moci zákonodárné, výkonné ani soudní. Aby mohla ČNB dosahovat svého cíle, je důležité ji vhodně oddělit od ostatních složek moci, které by ji jinak mohly ovlivňovat.

Počátky právního zakotvení institucionální nezávislosti ČNB můžeme nalézt v Ústavě, kde je stanoveno: „do činnosti ČNB lze zasahovat pouze na základě zákona.“ V ZoČNB (§ 9 odst. 1) je adaptován čl. 130 SFEU, který říká: „Česká národní banka, Bankovní rada ani žádný člen Bankovní rady nesmějí při výkonu pravomocí a plnění úkolů a povinností svěřených jim Smlouvou o Evropské unii, Smlouvou o fungování Evropské unie a Statutem a při výkonu dalších činností vyžadovat ani přijímat pokyny od prezidenta republiky, Parlamentu, vlády a jiných orgánů České republiky, dále od orgánů, institucí nebo jiných subjektů Evropské unie, od vlád členských států Evropské unie nebo od jakéhokoli jiného subjektu.“ Česká národní banka si svůj konkrétní cíl (tj. inflační cílování) určuje sama. § 9 odst. 2 ZoČNB upravuje spolupráci mezi centrální bankou a vládou v oblasti měnové, makroobezřetnostní a hospodářské politiky.

Tato nezávislost není absolutní, ČNB se musí řídit normami například pracovněprávními, technickými, daňovými atd. Porušením této nezávislosti není ani spolupráce ČNB s ECB.⁵⁸

⁵⁸ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 63

5.1.2NBS

První přímou zmínku o nezávislosti NBS najdeme již v Ústavě SR (čl. 56 odst. 1): „*Národná banka Slovenska je nezávislá centrálna banka Slovenskej republiky.*“ Stejně tak ZoNBS opakuje v § 1 odst. 1 její nezávislost. Aktivní i pasivní institucionální nezávislost upravuje § 7 odst. 7 ZoNBS, což je inspirováno čl. 130 SFEU.

Až do roku 2006 bylo v ZoNBS uvedeno, že se centrální banka podílí ve stanoveném rozsahu na podpoře hospodářské politiky vlády. Novelizací zákona č. 410/2006 Z.z. byl tento bod vyškrtnut a zůstalo pouze ustanovení, že NBS plní úlohy nezávisle na pokynech vlády.

5.1.3Bundesbank

Jak představenstvo, tak regionální správy a pobočky Bundesbank nepodléhají bezprostřední správě Spolku. Bundesbank je při vykonávání svých pravomocí, které jí ze zákona přísluší, na pokynech vlády nezávislá (§ 12 BBankG).

Bundesbank zároveň radí spolkové vládě ohledně nejdůležitějších měnově-politických otázek. Spolková vláda také může pozvat prezidenta Bundesbank, aby se účastnil jejich rozhodnutí o měnové politice.

5.1.4ECB

Právní definici institucionální nezávislosti ECB nalezneme ve čl. 130 SFEU: „*Při výkonu pravomoci a plnění úkolů a povinností svěřených jim Smlouvami a statutem ESCB a ECB nesmějí Evropská centrální banka, žádná národní centrální banka ani žádný člen jejich rozhodovacích orgánů vyžadovat ani přijímat pokyny od orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie, od žádné vlády členského státu ani od jakéhokoli jiného subjektu. Orgány, instituce nebo jiné subjekty Unie a vlády členských států se zavazují zachovávat tuto zásadu a nesnažit se ovlivňovat členy rozhodovacích orgánů Evropské centrální banka či národních centrálních bank při plnění jejich úkolů. V institucionální nezávislosti lze rozlišovat mezi vztahovým a obsahovým hlediskem.*“ Tato nezávislost platí zároveň pro všechny státy EU.

Čl. 7 Statutu obsahuje podobnou úpravu institucionální nezávislosti. Tato definice obsahuje jak pasivní, tak aktivní stránku institucionální nezávislosti.

5.2 Osobní nezávislost

Osoby vykonávající rozhodující funkce v bance (například člen bankovní rady nebo představenstva) by neměly být podřízeny jinému orgánu nebo složce moci státu. S tím souvisí i otázka odměňování. Odměna člena bankovní rady by měla být odpovídající odbornosti a částečně se i vyrovnat soukromému sektoru. Mezi sledované parametry bude patřit:

- způsob jmenování a možnosti odvolání členů vedení centrální banky,
- funkční období členů vedení,
- možnost opětovného jmenování členů vedení,
- požadavky na kvalifikaci členů vedení,
- inkompatibilita členů vedení s dalšími veřejnými funkcemi ve státě,
- nastavení odměňování členů vedení – výše, kdo ji určuje.

5.2.1 ČNB

Bankovní rada je zmíněna již v Ústavě České republiky. Konkrétně čl. 62 písm. k) uděluje prezidentu republiky pravomoc jmenovat členy Bankovní rady České národní banky bez kontrasignace. Problémem této koncepce je vychýlení ze systému vah a protivah a také to, že ústavně neodpovědný prezident jmenuje ústavně neodpovědné členy Bankovní rady. Problematicke, proč je tato pravomoc bez kontrasignace, se více věnuje Bažantová (2005). Podle ní se jedná „o opomenutí předkladatelů návrhu Ústavy, neboť ani v důvodové zprávě, ani v různých prohlášeních nelze záměr o vyjmutí této kompetence z vyváženého systému ... dovodit.“⁵⁹ Opomenutí pravděpodobně nastalo kvůli časovému tlaku při přípravě české Ústavy. Bažantová dále uvádí, že pro tuto hypotézu svědčí i fakt, že „vládní návrh zákona o ČNB, připravovaný souběžně, počítal v § 6 odst. 2 až 4 se jmenováním guvernéra prezidentem republiky na návrh vlády a

⁵⁹ BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: Institucionální pohled*. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2005. ISBN 80-86729-19-2. S. 128

*dalších členů Bankovní rady na návrh guvernéra projednaný vládou ČR tak, jak to bylo obdobné.*⁶⁰

Všichni členové Bankovní rady jsou tedy vybíráni stejnou osobou. V roce 2000 vyvstal spor⁶¹, jestli je bez kontrasignace pouze určení členství v Bankovní radě nebo i určení, kdo bude zastávat funkci guvernéra a viceguvernéra. Tento spor došel až k Ústavnímu soudu ČR, který ve svém nálezu č. 285/2001 Sb. shledal, že prezident republiky má pravomoc jmenovat guvernéry a viceguvernéry bez kontrasignace.⁶² V návaznosti na tento nálezn byl zrušen § 6 odst. 3 ZoČNB, kde bylo psáno, že „*guvernéra, viceguvernéry a ostatní členy navrhuje vláda*“, tudíž byl v přímém rozporu s čl. 62 písm. k) Ústavy. Prezident se tedy o kandidátech na členy Bankovní rady rozhoduje zcela sám, bez jakékoliv součinnosti s Parlamentem ČR nebo vládou, jak je tomu například na Slovensku. Jedná se tedy o pravomoc výlučnou. To zvedá pravomoc prezidenta a jeho případnou libovůli jmenovat jako člena Bankovní rady člověka spřízněného jeho názorům. „*Jmenování jen jedním orgánem bez součinnosti s výkonnou nebo zákonodárnou mocí nemá ve světě obdoby.*“⁶³

Délka funkčního období není stanovena v Ústavě, ale v ZoČNB. V § 6 odst. 4 tohoto zákona je stanovena délka mandátu člena Bankovní rady na šest let. Předchozí odstavec stanovuje, že nikdo nesmí zastávat funkci člena Bankovní rady více než dvakrát.⁶⁴ Pokud je někdo jmenován do funkce člena Bankovní rady podruhé, může tak nastat bezprostředně po konci prvního mandátu anebo po určité době po skončení prvního mandátu.

⁶⁰ BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: Institucionální pohled*. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2005. ISBN 80-86729-19-2. S. 128

⁶¹ Stalo se tak 29. 11. 2000, kdy Václav Havel jmenoval do funkce guvernéra Zdeňka Tůmu a do funkce viceguvernéra Ludka Niedermayera.

⁶² S touto interpretací se však ne všichni ústavní soudci ztotožnili. (BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: Institucionální pohled*. 1. vydání. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2005. ISBN 80-86729-19-2. S. 130)

⁶³ BAŽANTOVÁ, Ilona. *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě: sborník textů*. 1. vydání. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. ISBN 80-238-5624-3. S. 24

Podle Bažantové se jedná o opomenutí autorů Ústavy, protože v důvodové zprávě ani v dalších příslušných dokumentech není nikde zmíněn záměr o vyjmutí této kompetence z vyváženého systému návrhů podávaných zákonodárnou a výkonnou mocí. Česká Ústava se připravovala v časovém stresu a pro opomenutí mluví i fakt, že vládní návrh ZoČNB obsahoval koncepci jmenování guvernéra prezidentem na návrh vlády.

⁶⁴ Nejdříve však ZoČNB neomezoval možnost opakování. (BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: Institucionální pohled*. 1. vydání. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2005. ISBN 80-86729-19-2.S. 135)

Kvalifikace kandidátů na člena Bankovní rady je ukotvena v § 6 odst. 6 ZoČNB. Účel takového opatření spočívá v tom, aby prezidentu ČR omezil možný rozsah kandidátů pouze na ty, kteří mají pro tuto funkci dobré předpoklady. Podle něj se „členem Bankovní rady může stát pouze občan České republiky, který musí kumulativně naplnit tyto podmínky: je plně způsobilý k právním úkonům (tj. plně svéprávný), má ukončené vysokoškolské vzdělání, je bezúhonný⁶⁵ a je v měnových záležitostech nebo v oblasti finančního trhu uznávanou a zkušenou osobností.“ Tyto kvalifikační požadavky považují zcela za standardní a podobné požadavkům na jiné důležité veřejné posty. Do novelizace zákona č. 442/2000 Sb. se členy Bankovní rady mohli stát pouze vedoucí pracovníci ČNB, zatímco v současnosti je tato podmínka nahrazena podmínkou o zkušenosti v měnových záležitostech a finančního trhu uznávanou a zkušenou osobou.⁶⁶

ZoČNB obsahuje odstavec, který vylučuje určité osoby z funkce člena Bankovní rady. Motivací zákonodárce pro tuto regulaci je, aby se v ruce jedné osoby nekoncentrovalo příliš moci. „S členstvím v bankovní radě je neslučitelná funkce 1) poslance zákonodárního sboru, 2) člena vlády a 3) členství v řídicích, dozorcích a kontrolních orgánech jiných bank a podnikatelských subjektů a 4) výkon samostatné výdělečné činnosti s výjimkou činnosti vědecké, literární, publicistické, umělecké, pedagogické a s výjimkou správy vlastního majetku. Členství v bankovní radě je dále neslučitelné s 5) jakoukoliv činností, která může způsobit střet zájmů mezi prováděním této činnosti a členstvím v bankovní radě.“ Tento paragraf nepovažují za velmi nedostačující, protože není vyloučen souběh funkcí se všemi zásadními ústavními posty. Členem Bankovní rady se může stát senátor, soudce nebo i prezident.⁶⁷

Zánik funkce člena Bankovní rady je upraven v § 6 odst. 9 ZoČNB. Existují dva způsoby ukončení funkce. Zaprvé plynutím času, tj. uplynutí funkčního (šestiletého) období. Zadruhé na základ právního jednání, buď písemným odvoláním z funkce, nebo vzdáním se funkce. V těchto případech funkce zaniká následující den po doručení, není-li uvedeno jinak. Členy odvolává prezident, a to „pouze tehdy, přestal-li splňovat podmínky požadované k jejímu výkonu nebo dopustil-li se vážného pochybení“ (§ 6 odst. 10 ZoČNB).

⁶⁵ Bezúhonnou se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická osoba, která nebyla pravomocně odsouzena pro trestný čin, což se prokazuje opisem z rejstříku trestů

⁶⁶ Srov. PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0. S.1051

⁶⁷ Srov. SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky, Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-869-9. S.828

S otázkou osobní nezávislosti souvisí i odměňování členů Bankovní rady. Své mzdy⁶⁸ si Bankovní rada sestavuje sama, neexistují žádná zákonná omezení, schvalování či kontrola.⁶⁹ Na konci každého roku jsou mzdy zveřejněny v roční zprávě o výsledku hospodaření ČNB. Laickou veřejností bývá někdy kritizována jejich výše⁷⁰. Dalo by se souhlasit, že takové odměny jsou oproti průměrným příjmům ve veřejném (ale i soukromém) sektoru výrazně vyšší. Na druhou stranu je třeba zmínit, že tyto mzdy jsou oproti těm v soukromém bankovním sektoru na obdobných pozicích mnohem nižší. Zároveň příležitosti členů Bankovní rady si dále přivydělat jiným způsobem jsou výrazně omezeny (viz § 6 odst. 5 ZoČNB). Tato mzdová „nevýhoda“ je však nahrazena vysokou prestiží této funkce, cennými kontakty a vysokou cenou na trhu práce po skončení funkčního období. Jako příklad mohu uvést bývalého guvernéra Zdeňka Tůmu, který se po konci své kariéry v ČNB stal partnerem v mezinárodní poradenské společnosti či bývalého viceguvernéra Luděka Niedermayera, který se stal poslancem Evropského parlamentu. Po skončení funkce člena Bankovní rady však nelze vykonávat jakoukoliv pracovní aktivitu, omezení jsou uvedena v § 6 zákona o střetu zájmů (č. 169/2006 Sb.).

5.2.2NBS

Počet členů bankovní rady je nižší než v ČR, konkrétně se skládá z pěti členů (guvernér, dva viceguvernéři a dva další členové). Další rozdíl oproti české úpravě je ten, že se liší jmenování guvernéra a viceguvernéra od jmenování dalších dvou členů bankovní rady. Guvernéra a viceguvernéry jmenuje a odvolává prezident Slovenské republiky na návrh vlády schválený Národní radou Slovenské republiky (§ 7 odst. 2 ZoNBS). Další dva členy bankovní rady jmenuje a odvolává vláda na návrh guvernéra Národní banky Slovenska (§ 7 odst. 3 ZoNBS). K jmenování je potřeba dohoda moci

⁶⁸ I když by se dalo předpokládat, že členové Bankovní rady pobírají plat, není tomu tak. ZoČNB až do novely v roce 2013 nesprávně hovořil o platech členů Bankovní rady. „*Na členy Bankovní rady ani jiné zaměstnance ČNB se však nevztahuje zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.*“ (zdroj: RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 188)

⁶⁹ Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě: sborník textů*. 1. vydání. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. ISBN 80-238-5624-3. S. 26

⁷⁰ Roční zpráva o výsledku hospodaření České národní banky za rok 2015. In: *Cnb.cz* [online].

[cit. 2016-04-24]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/download/cnb_vysledky_hospodareni_2015.pdf

zákonodárné a výkonné spolu s členy bankovní rady Slovenska. V tomto způsobu volby vidím výhodu v tom, že jeden člověk (jako je v ČR prezident republiky) si nemůže sestavit bankovní radu podle své libovůle.

Funkční období členů bankovní rady je o jeden rok kratší než v ČR a je tedy pouze pětileté. To znamená, že se dosti kryje s obdobím vlády, která je u moci. Z hlediska opakování funkce připouští zákon možnost opakování, nespecifikuje ale kolikrát. Omezení stanovuje pouze u postu guvernéra a viceguvernéra, kde je možné zastávat funkci pouze na dvě funkční období.

V otázkách kvalifikace na post člena bankovní rady se slovenská úprava jen mírně liší od té české. § 7 odst. 4 ZoNBS shodně stanovuje za požadavek na fyzickou osobu svéprávnost, bezúhonnost a zkušenosti v oboru. Česká úprava má oproti té slovenské upraven požadavek českého občanství (z dikce ZoNBS vyplývá, že členem bankovní rady nemusí být občan Slovenské republiky). Zároveň je v případě ČNB nutno prokazovat bezúhonnost opisem z rejstříku trestů (jsou tam vidět i zahlazené trestné činy), v případě NBS postačí výpis z rejstříku trestů (nejsou tam vypsány zahlazené trestné činy⁷¹). O tom, zda může mít člen bankovní rady NBS zahlazené trestné činy je možné vést debatu, protože taková podmínka není v ZoNBS výslovně uvedena. Naopak slovenská úprava částečně konkretizuje délku odborné praxe (5 let).

Neslučitelnost postu člena bankovní rady je upravena v § 7 odst. 6 ZoNBS. Výčet neslučitelných funkcí je delší než v případě ZoČNB: *„funkce člena bankovní rady je neslučitelná s funkcí prezidenta Slovenské republiky, poslance Národní rady, člena vlády, soudce, prokurátora a i s jinou funkcí povoláním nebo se zaměstnáním v státním orgánu, orgánu územní samosprávy anebo v jiném orgánu veřejné moci, s členstvím anebo i jinou funkcí v řídicím, dozorčím nebo kontrolním orgánu právnické osoby, která je zřízena za podnikatelskou činností, kromě výkonu svých práv na valném shromáždění anebo členské schůzi v rámci správy svého vlastního majetku. Funkce člena bankovní rady je těž neslučitelná s podnikáním a s jinou hospodářskou nebo výrobní činností, která může být v rozporu s výkonem funkce člena bankovní rady. Člen bankovní rady nesmí vykonávat ani žádnou jinou funkci nebo nevýrobní činnost, která může být v rozporu s výkonem funkce člena bankovní rady. Když člen bankovní rady v době jmenování do této funkce zastává anebo vykonává funkci, povolání, zaměstnání nebo*

⁷¹ § 11 zákona o registri trestov (zákon č. 330/2007 Z.z.).

činnost, která je neslučitelná s funkcí člena bankovní rady, je povinný bezodkladně prokazatelně vykonat právní úkon směřující k ukončení každé takové funkce, povolání, zaměstnání nebo činnosti a je povinný bezodkladně zanechat každou takovou funkci, povolání, zaměstnání nebo činnost.“ Slovenskou úpravu inkompatibility shledávám za podařenější než tu českou, neboť jsou vyjmenovány prakticky všechny důležité veřejné posty.

§ 7 odst. 8 ZoNBS upravuje, kdy funkce člena bankovní rady zaniká: „dnem uplynutí funkčního období, guvernérovi však funkce zaniká až dnem účinnosti jmenování nového guvernéra, vzdáním se funkce, a to dnem doručení písemného oznámení člena bankovní rady o vzdání se jeho funkce v bankovní radě, když v oznámení je uvedení pozdější den vzdání se funkce, guvernérovi však funkce zaniká až dnem účinnosti jmenování nového guvernéra, odvolání z funkce z důvodu, že člen bankovní rady přestal splňovat ustanovené předpoklady o výkonu této funkce, anebo když se člen bankovní rady ve své funkci dopustil závažného pochybení podle zvláštního předpisu (článek 14 odst. 14.2. Protokolu o Statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky, smrti nebo prohlášením za mrtvého, dnem účinnosti jmenování člena bankovní rady do jiné funkce v bankovní radě s jeho předcházejícím písemných souhlasem.“

Odměnu členů bankovní rady NBS si určuje bankovní rada sama (§ 6 odst. 2 písm. f) ZoNBS).

5.2.3 Bundesbank

U Bundesbank je prezident, viceprezident a jeden další člen představenstva jmenován Spolkovým prezidentem na návrh Spolkové vlády. Ostatní tři členové jsou jmenováni na návrh Spolkové rady po dohodě se Spolkovou vládou. Různé způsoby jmenování do jednoho orgánu by měly posílit nezávislost centrální banky.⁷² Členové jsou jmenováni na osm let, výjimečně (například z důvodu pokročilého věku⁷³) na kratší dobu, avšak nejméně na pět let.

⁷² Srov. Deutsche Bundesbank: Monatsbericht Mai 2002. In: www.bundesbank.de [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: https://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Downloads/Veroeffentlichungen/Monatsberichte/2002/2002_05_monatsbericht.pdf?__blob=publicationFile S.9

⁷³ Srov. BERGER, Henning a Katrin RÜBSAMEN. *Bundesbankgesetz: Gesetz über die Deutsche Bundesbank BBank G.* 2. vydání. München: Nomos, 2014. § 7, III., 2

Členové představenstva musí mít odpovídající profesionální kvalifikaci (§ 7 odst. 2 BBankG).

Členové představenstva se po jmenování nachází ve veřejnoprávní pozici. Jejich vztah s bankou, hlavně odměny, odchodné a další požitky, jsou upraveny ve smlouvě s představenstvem a podléhají schválení Spolkové vlády (§ 7 odst. 4 BBankG).

Mandát zaniká uplynutím doby, na kterou byl člen zvolen. Nevylučuje se znovujmenování. Dále může mandát zaniknout smrtí držitele postu, jeho odstoupením nebo odvolání. Otázku odvolání nechává německé právo otevřenou. Možnost disciplinárních opatření není na členy představenstva použitelná, protože tito nejsou v pozici úředníků. Statut vyjmenovává jen dva případy, kdy může být prezident národní centrální banky odvolán: 1) guvernér již dále nesplňuje předpoklady pro výkon funkce prezidenta centrální banky, 2) dopustil se vážného provinění: V případě odvolání může guvernér nebo Rada guvernérů podat žalobu k Soudnímu dvoru EU.

5.2.4 ECB

Členové Výkonné rady jsou jmenováni Evropskou radou na základě rozhodnutí přijatého kvalifikovanou většinou na doporučení Rady, po konzultaci s Evropským parlamentem a Radou guvernérů. Členové jsou jmenováni na předem dané období osmi let, přičemž jejich znovujmenování je vyloučeno (čl. 283 SFEU). Podmínky pro výkon funkce kromě profesionálních zkušeností s měnovými a bankovními záležitostmi a státní příslušnosti k členskému státu nejsou definovány. Členové zároveň nesmí bez souhlasu Rady guvernérů vykonávat jinou profesionální činnost (čl. 11.1 Statutu).

Odvolání mohou být členové Výkonné rady pouze tehdy, pokud přestanou splňovat podmínky pro výkon funkce nebo se dopustí vážného pochybení, a to Soudním dvorem na žádost Rady guvernérů nebo Výkonné rady (čl. 11.4 Statutu).

Odměny a další požitky jsou jim stanoveny Radou guvernérů na návrh výboru skládajícího se ze tří členů jmenovaných Radou guvernérů a tří členů jmenovaných Radou (čl. 11.3 Statutu).

Členové Rady guvernérů sestávají z členů Výkonné rady a z guvernérů národních centrálních bank, které jsou členy eurozóny. Z toho důvodu závisí jejich nezávislost částečně na národním mechanismu jmenování.

5.3 Finanční nezávislost

Rozpočet centrální banky by měl být oddělený od státního rozpočtu. Tím pádem činnost centrální banky se nemusí „podbízet“ vládě za účelem přidělení centrální bance více finančních prostředků.

5.3.1 ČNB

Základní kapitál ani jeho výše nejsou v ZoČNB výslovně zmíněny. Byl však převzat od Státní banky československé v poměru stanoveném ústavním zákonem o dělení České a Slovenské Federativní Republiky.

Co se finanční nezávislosti týče, Česká národní banka a veškerá její činnost nejsou financovány ze státního rozpočtu. Česká národní banka má svůj vlastní rozpočet, který schvaluje Bankovní rada (§ 5 odst. 2 písm. b) ZoČNB). Blíže se hospodaření centrální banky věnuje část třináctá ZoČNB. Náklady na činnost ČNB jsou pokryty pouze jejími příjmy. Mezi ně patří příjmy z emisní činnosti, operace s devizovými rezervami, správní poplatky atd. Při sestavování rozpočtů se uvádějí pouze náklady, neboť příjmy nelze kvůli volatilitě finančních trhů předem určit. „*Vytvořený zisk používá k doplňování rezervního fondu a dalších fondů vytvářených ze zisku a k ostatnímu použití zisku v rozpočtované výši. Zbývající zisk odvádí do státního rozpočtu.*“ (§ 47 odst. 2 ZoČNB). Případně ztráty nelze započítávat do státního dluhu.⁷⁴

Hospodaření ČNB v roce 2014 bylo v zisku ve výši 56 560 mil. Kč, který pramenil z nerealizovaných kurzových zisků a výnosů ze správy devizových rezerv.⁷⁵

Nejvyšší kontrolní úřad vykonává kontrolu ohledně výdajů na provoz a nákup majetku (§3 odst. 3 zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu). Ten však nemůže kontrolovat výdaje na měnovou politiku či správu devizových rezerv.

§ 47a ZoČNB ještě dále určuje povinnost centrální bance nakládat s vlastním majetkem včetně devizových rezerv, a to s odbornou péčí. Od roku 2001 do 17. srpna

⁷⁴ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S.187

⁷⁵ Srov. Roční zpráva o výsledku hospodaření ČNB – rok 2014, http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/download/cnb_vysledky_hospodareni_2014.pdf

2013 byl v účinnosti § 1 odst. 4 ZoČNB, který stanovil: „*Česká národní banka hospodaří samostatně s odbornou péčí s majetkem, který jí byl svěřen státem.*“ Toto ustanovení však tvořilo interpretační potíže, protože nikde nebylo stanoveno, kdy a jakým aktem se tak stalo. Pro nejasnost a zmatečnost bylo tedy toto ustanovení zrušeno.⁷⁶

V roce 2011 bylo ukončeno financování činnosti finančního arbitra z rozpočtu ČNB a jeho financování přešlo na ministerstvo financí. ČNB tím porušovala zákaz měnového financování vůči subjektům EU a subjektům z členských států EU (§ 34a ZoČNB).⁷⁷

5.3.2NBS

Svůj vlastní rozpočet, který je oddělený od státního rozpočtu, má i Národní banka Slovenska. Rozpočet NBS je schvalován bankovní radou NBS. Zároveň může bankovní rada ustanovit druhy fondů NBS. NBS má povinnost zveřejňovat výsledky hospodaření (§ 6 odst. 2 písm. b) ZoNBS). Blíže se účetnictví a hospodaření věnuje část devátá ZoNBS. NBS je povinna vést účetnictví a sestavit účetní závěrku, kterou prověřuje externí auditor doporučený a schválený podle zvláštních předpisů platných pro Eurosystem.

NBS předkládá roční zprávu o výsledku hospodaření na jednání Národní rady Slovenské republiky do třech měsíců po skončení kalendářního roku. Pokud o to Národní rada požádá, je NBS povinna do šesti týdnů doplnit informace nebo podat vysvětlení (§ 39 odst. 5 ZoNBS).

Před vstupem do eurozóny byl přebytečný zisk NBS odváděn do státního rozpočtu anebo do státních finančních aktiv na základě rozhodnutí vlády, což samozřejmě narušovalo úplnou finanční nezávislost.⁷⁸ Toto ustanovení bylo ze zákona nakonec vyškrtnuto.

⁷⁶ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 9-10

⁷⁷ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 111

⁷⁸ Srov. *Správa o výsledku hospodárenia Národnej banky Slovenska za rok 2008* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: http://www.nbs.sk/_img/Documents/ZAKLNBS/PUBLIK/BROZURY/VYSHOSP08.PDF S. 12

5.3.3 Bundesbank

Bundesbank má základní kapitál, který činí 2,5 mld. EUR a je celý v rukou státu (§ 2 BBankG). „*Nemůže tedy být převeden na soukromou osobu nebo spolkovou zemi.*“⁷⁹ Základní kapitál 290 milionů DM byl v roce 1997 zvýšen na 5 mld. DM. V roce 2002 došlo k převodu na eura. Zároveň Bundesbank drží základní kapitál ECB (viz další podkapitola).

Finančním záležitostem Bundesbank se věnuje šestý oddíl BBankG. Roční účty, standardní nákladové účty, investiční plán a zpráva externích auditorů musí být poslány na Spolkové ministerstvo financí a Nejvyššímu kontrolnímu úřadu (*Bundesrechnungshof*). Čistý zisk musí být rozdělen následovně: 20 % zisku, nejméně však 250 mil. EUR, musí být převedeno do zákonných rezerv, zbytek je vyplacen do rozpočtu Spolkové republiky (§ 27 BBankG).

5.3.4 ECB

SFEU se výslovně finanční nezávislosti nevěnuje, implicitně bychom finanční nezávislost mohli najít v kapitole IV Statutu.

Čl. 28 Statutu upravuje základní kapitál ECB. Jeho výše je stanovena na 5 miliard EUR. Základní kapitál může být zvýšen rozhodnutím Rady guvernérů kvalifikovanou většinou stanovenou v čl. 10.3 Statutu v mezích a za podmínek, které stanoví Rada postupem podle čl. 41. Akcionářem centrální banky se nemůže stát kterákoliv osoba, jak je tomu u běžných akciových společností. Čl. 28 Statutu omezuje okruh upisovatelů a držitelů základního kapitálu ECB na národní centrální banky. Klíč pro upisování základního kapitálu stanovuje čl. 29 Statutu. Každé národní centrální bance se přidělí vážený podíl, který se rovná součtu: „1) 50 % podílu příslušného členského státu na počtu obyvatel Unie v předposledním roce před zřízením ESCB, 2) 50 % podílu příslušného členského státu na hrubém domácím produktu Unie v tržních cenách zaznamenaných za posledních pět let předcházejících předposlednímu roku před zřízením ESCB.“

Evropská centrální banka spravuje devizové rezervy, které na ni převedly národní centrální banky eurozóny (čl. 30 Statutu). ECB má vlastní rozpočet, oddělený

⁷⁹ BERGER, Henning a Katrin RÜBSAMEN. *Bundesbankgesetz: Gesetz über die Deutsche Bundesbank BBank G*. 2. vydání. München: Nomos, 2014. § 2, II. Rn. 7

od rozpočtu EU, a sama rozhoduje o využití těchto prostředků. Odbor pro rozpočet, kontrolu a organizaci vypracovává rámec pro strategické plánování zdrojů ECB. Čerpání sleduje Výkonná rada a Rada guvernérů, a to s pomocí Rozpočtového výboru. Čistý zisk ECB se rozděluje mezi rezervní fond (částka, kterou určí Rada guvernérů a která nesmí překročit 20 % čistého zisku) a mezi upisovatele základního kapitálu, tj. národní centrální banky. Pokud by se ECB ocitla ve ztrátě, schodek se vyrovnává ze všeobecného rezervního fondu ECB, nebo může Rada guvernérů rozhodnout o použití měnového příjmu z příslušného účetního roku (čl. 33 Statutu).

Podle čl. 26 Statutu roční účetní uzávěrku sestavuje Výkonná rada. Rada guvernérů ji následně schvaluje a poté je zveřejněna. Účetnictví ECB i národních centrálních bank kontrolují externí auditoři (čl. 27 Statutu).

Čl. 123 SFEU stanoví tzv. zákaz měnového financování veřejných výdajů centrální bankou: „*Evropské centrální bance nebo centrálním bankám členských států se zakazuje poskytovat možnost přečerpání zůstatku bankovních účtů nebo jakýkoli jiný typ úvěru orgánům, institucím nebo jiným subjektům Unie, ústředním vládám, regionálním nebo místním orgánům nebo jiným veřejnoprávními orgánům, jiným veřejnoprávními subjektům nebo veřejným podnikům členských států; rovněž je zakázán přímý nákup jejich dluhopisových nástrojů Evropskou centrální bankou nebo národními centrálními bankami.*“ ECB každoročně posuzuje národní centrální banky, zda neprovedly transakci, která porušuje tento zákaz.

5.4 Funkční nezávislost

Úkoly centrální banky mají být jednoznačně definované. Nikdo jiný nemůže centrální bance přiřazovat úkoly a odpovědnost, které nejsou definovány v zákonech.

5.4.1 ČNB

První zmínku o cíli ČNB můžeme najít již v Ústavě ČR, konkrétně v čl. 98 odst. 1: „*hlavním cílem České národní banky je péče o cenovou stabilitu*“. ZoČNB tento cíl blíže konkretizuje v § 2, kde je stanoveno: „*hlavním cílem České národní banky je péče*

o cenovou stabilitu. Pokud tím není dotčen její hlavní cíl, Česká národní banka podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády vedoucí k udržitelnému hospodářskému růstu. Česká národní banka jedná v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství.“ Toto ustanovení musí být plně v souladu se SFEU, kde jsou tyto cíle zakotveny, a tudíž v ZoČNB nemohou být libovolně zákonodárci bez ohledu na unijní úpravu měněny.

Cílem měnové politiky ČNB však péče o cenovou stabilitu nebyla vždy. Od vzniku ČNB až do konce roku 2000 byl cíl definován jako „zabezpečení stability české měny“. Aby byl tento zákon v souladu s unijní legislativou, došlo zákonem č. 442/2000 Sb. ke změně cíle na „zabezpečovat cenovou stabilitu“. Bohužel však nedošlo současně k novelizaci Ústavy ČR, kde stále v čl. 98 zůstával jako cíl „péče o stabilitu měny“. V červnu 2001 zrušil Ústavní soud § 2 odst. 1 ZoČNB pro svůj nesoulad s Ústavou ČR. Ke změně Ústavy i ZoČNB došlo v roce 2002 a až dodnes tyto zákony stanovují jako primární cíl ČNB „péči o cenovou stabilitu.“

Co cenová stabilita přesně znamená, není nikde v zákonech stanoveno. Obsah tohoto pojmu spíše dotvářejí centrální banky samotné. V případě ČNB je na jejich webových stránkách⁸⁰ blíže uvedeno, že se ČNB soustřeďuje na stabilitu spotřebitelských cen (jejich dynamiku zveřejňuje s měsíční pravidelností Český statistický úřad). V současnosti činí inflační cíl 2 %.

Od roku 2013 je dalším cílem péče o finanční stabilitu (§ 2 odst. 1 ZoČNB). Tento cíl byl do zákona přidán jako reakce na globální krizi, která vypukla v roce 2008. Při ní se zjistilo, že nízká inflace a dobré výsledky finančních institucí mohou být zdrojem ekonomických šoků. Dalším impulsem pro zařazení tohoto cíle bylo doporučení Evropské rady pro systémová rizika ze dne 22. 12.2011 o makrobezpečnostním mandátu vnitrostátních orgánů (ESRB/2011/3).⁸¹

⁸⁰ Srov. *Úloha měnové politiky* [online]. [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/uloha.html

⁸¹ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S.16

5.4.2NBS

Národní banka Slovenska má stanoven stejný cíl měnové politiky jako ESCB – udržování cenové stability. Jako sekundární cíl je podpoře obecné hospodářské politiky.⁸²

5.4.3Bundesbank

I Bundesbank má sladěný cíl s ESCB.

5.4.4ECB

Čl. 127 SFEU stanovuje: „*Prvořadým cílem Evropského systému centrálních bank (dále jen „ESCB“) je udržovat cenovou stabilitu. Aniž je dotčen cíl cenové stability, podporuje ESCB obecné hospodářské politiky v Unii se záměrem přispět k dosažení cílů Unie, jak jsou vymezeny v článku 3 Smlouvy o Evropské unii. ESCB jedná ve shodě se zásadami stanovenými v článku 119 a v souladu se zásadou otevřeného tržního hospodářství s volnou soutěží, čímž podporuje efektivní umístování zdrojů.*“ Tento cíl je obsažen i ve Statutu čl. 2. Blíže je konkrétnímu cíli věnována kapitola Měnová politika a její cíl.

5.5 Odpovědnost

Nezávislost však neznamená, že centrální banka může činit vše bez hranic. Tuto nezávislost vyvažuje odpovědnost a kontrola ze strany jiných státních orgánů. Absolutní nezávislost centrální banky neexistuje v žádné ekonomice.⁸³

5.5.1ČNB

Česká národní banka předkládá Poslanecké sněmovně nejméně dvakrát do roka zprávu o měnovém vývoji (viz § 3 odst. 1 ZoČNB): „*Usnese-li se na tom Poslanecká sněmovna, Česká národní banka předloží nejpozději do 30 dnů mimořádnou zprávu o měnovém vývoji. V usnesení Poslanecké sněmovny musí být uvedeno, co má mimořádná*

⁸² Více viz podkapitola o ECB.

⁸³ Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 9788072612307. S. 86

zpráva obsahovat. Tuto zprávu pak Poslanecká sněmovna vezme na vědomí nebo si vyžádá její doplnění.“ V případě druhé možnosti, je centrální banka do šesti týdnů povinna předložit Poslanecké sněmovně doplněnou zprávu. Toto opatření je důležitou součástí zajištění transparentnosti centrální banky.

Zprávu o finanční stabilitě je povinna ČNB podávat Poslanecké sněmovně nejméně jedenkrát do roka (viz § 3a ZoČNB). Dále je jedenkrát do roka předkládána Poslanecké sněmovně, vládě a Senátu zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem (§ 45d ZoČNB). Tato zpráva musí být ze zákona předložena do 30. června následujícího roku.

Pro vyvážení finanční nezávislosti ZoČNB zakotvuje povinnost předkládat roční zprávu Poslanecké sněmovně nejpozději do tří měsíců po konci kalendářního roku. Poslanecká sněmovna pak tuto výroční zprávu buď schválí, vezme na vědomí, nebo odmítne. V případě odmítnutí je Česká národní banka povinna do šesti týdnů předložit zprávu zpřesněnou a doplněnou podle požadavků Poslanecké sněmovny (§ 47 odst. 5 ZoČNB). Toto ustanovení však neomezuje finanční nezávislost, protože ke kontrole dochází ex post.

5.5.2NBS

NBS má vůči vládě informační povinnost. Pravidelně informuje vládu o výsledcích jednání bankovní rady NBS a o přijatých rozhodnutích (§ 12 odst. 2 ZoNBS).

5.5.3Bundesbank

Bundesbank zveřejňuje měsíční zprávu, roční zprávu, zprávu i finanční stabilitě a další vědecké články. Německý spolkový sněm (*Bundestag*) dostává každoročně roční uzávěrku, investiční plán a zprávu auditorů.

5.5.4ECB

Předkládá výroční zprávu o činnosti ESCB a o měnové politice za uplynulý a běžný rok Evropskému parlamentu, Radě, Komisi a Evropské radě. Prezident ECB a členové Výkonné rady mohou být konzultováni výbory Evropského parlamentu (čl. 284.3 SFEU). ECB dále vypracovává zprávy o činnosti ESCB alespoň jednou za čtvrt roku (čl. 15 Statutu). Jednání či opomenutí podléhají přezkumu SDEU v případech a za

podmínek stanovených Smlouvami (čl. 35.1. Statutu). Z politického hlediska je ECB odpovědná občanům EU.

Tabulka 4: Nezávislost

	ČNB	NBS	BB	ECB
Základní kapitál	Přejat od Státní banky československé	Přejat od Státní banky československé	Ano – 2,5 mld. EUR	Ano – 5 mld. EUR
Oddělení rozpočtu od státního	Ano	Ano	Ano	Ano
Osobní nezávislost				
Způsob ustanovení	Prezident	1) prezident na návrh vlády schválený NR 2) vláda na návrh guvernéra NBS	1) Spolk.prez. na návrh Spol.vlády 2) návrh Spol.rady po dohodě s vládou	Evropskou radou
Spolu souhlas	Ne	Ano	Ano	Ano
Délka funkčního období	6 let	5 let	8 let (výjimečně i méně)	8 let
Znovujmenování	Ano, 1x	Nevyloučeno, (vice)guvernér max 2x	nevyloučeno	vyloučeno
Kvalifikace	- občan - svéprávnost - ukončená VŠ - bezúhonnost - zkušenost	- svéprávnost - bezúhonnost - zkušenost	- zkušenost	- stát.přísl. členskému státu - zkušenosti
Inkompatibilita	- poslanec - člen vlády - orgány podn.sub - sam.výděl.čin. - střet zájmů	- prezident - poslanec NR - člen vlády - soudce - prokurátor - státní správa, úz. samospráva - orgány podn.sub - sam.výděl.čin.	-	Žádná jiná profesionální činnost Rady guv.
Zánik funkce	- uplynutí doby - odvolání	- uplynutí doby - odvolání	- uplynutí doby - smrt	- uplynutí doby - odvolání

	- rezignace	- rezignace	- odvolání - rezignace	
Pokračování tab.4	ČNB	NBS	ECB	BB
Odměny určuje	Bankovní rada	bankovní rada	Spolková vláda	Rada guvernérů
cíl	cenové stabilita	cenové stabilita	cenové stabilita	cenové stabilita
konkrétně	Inflační cílování	Inflační cílování	Inflační cílování	Inflační cílování

Zdroj: vlastní práce autorky

Ohledně institucionální nezávislosti se dá říct, že všechny vybrané centrální banky reguluje čl. 130 SFEU a v některých případech je tento článek zakotven i přímo v národní legislativě.

Co se způsobu jmenování členů nejvyššího orgánu týče, u většiny vybraných centrálních bank se musí dohodnout několik ústavních činitelů. Výjimku představuje ČNB, kde prezident bez kontrasygnace jmenuje členy Bankovní rady. Tím v podstatě může ovlivnit ekonomický chod země, když na tyto posty má pravomoc dosadit lidi sdílející jeho názory.

Ve většině zemí navrhuje členy nejvyššího orgánu centrální banky moc výkonná (Slovensko, Německo, ECB). Jediná sledovaná centrální banka, která se odlišuje, je ČNB, kde členy Bankovní rady navrhuje ústavně neodpovědný prezident bez kontrasygnace. Podle Bažantové se spíše než o záměr jedná o opomenutí ústavodárce v časovém tlaku. Co se ostatních zemí EU týče, je člen bankovní rady (případně guvernér) jmenován prezidentem (či králem) dané země ještě v Belgii (na pět let s možností neomezeného opakování mandátu) či ve Finsku (na sedm let a může se opakovat maximálně dvakrát). Jmenování vládou probíhá ve Francii (na šest let s možností opětovného jmenování). Jmenování prezidentem na návrh vlády probíhá v Irsku (na sedm let s možností neomezeného znovujmenování), v Itálii (na šest let s možností jednoho znovujmenování), v Rakousku (na šest let s možností neomezeného jmenování) a ve Španělsku (na šest let bez možnosti znovujmenování).⁸⁴

Podle čl. 14.1 Statutu funkční období guvernérů národních centrálních bank musí trvat nejméně pět let. Unijní právo omezuje i výčet případů, kdy lze odvolat guvernéra: „1) přestal-li splňovat podmínku požadované k výkonu nebo 2) dopustí se

⁸⁴ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 45

vážného pochybení. Pokud by došlo k neoprávněnému odvolání, může guvernér národní centrální banky nebo Rady guvernérů podat žalobu k Soudnímu dvoru.“⁸⁵

U všech sledovaných centrálních bank kromě ECB není vyloučena možnost znovujmenování. Dle mého mínění možnost znovujmenování snižuje osobní nezávislost centrální banky, když se členové orgánu snaží zalíbit svým voličům (zde moci výkonné či zákonodárně), aby se znova rozhodla pro jejich zvolení.

Kvalifikační předpoklady jsou nejpodrobněji upraveny u Bankovní rady ČNB. U bankovní rady NBS dle mého názoru chybí požadavek na státní občanství. BBankG zmiňuje pouze profesionální kvalifikaci.

Naopak inkompatibilita člena nejvyššího orgánu je nejlépe upravena v ZoNBS, kde jsou vyjmenovány snad všechny pozice, kde by mohlo dojít ke střetu zájmu. Naopak české úprava trpí jistými mezerami.

Co se odměňování týče, jsou nejvíce samostatné ČNB a NBS, kde si členové bankovní rady určují odměny sami sobě. U BB a ECB jsou odměny určovány jiným orgánem banky nebo výkonnou mocí.

Funkční nezávislost je u všech sledovaných centrálních bank sladěna.

6. ÚKOLY CENTRÁLNÍ BANKY

Dnes již centrální banky nenaplňují pouze svoji roli v rámci emise peněz, jako tomu bylo u centrálních bank v novověku. Vývojem bankovníctví, státu a společnosti v průběhu 20. století se vytvořily nové požadavky na centrální banky (především bankovní regulace a dohled, postavení správního úřadu). Podle toho, zda úkoly směřují k ekonomice jako celku či nikoli, rozděluje teorie jejich úlohy na makro- a mikroekonomické.

Makroekonomické funkce centrální banky:

- měnová politika (operace na volném trhu, nastavení úrokových sazeb, povinné minimální rezervy atd.),

⁸⁵ 11.4 Statutu

- devizová činnost,
- emise hotovostních a bezhotovostních peněz.

Mikroekonomické funkce centrální banky:

- funkce banky bank,
- banka státu,
- bankovní regulace a dohled,
- statistická činnost

Zároveň existují ještě další úlohy centrální banky, které nejdou zařadit ani do jedné kategorie. Mezi takové úlohy patří například legislativní úloha, zveřejňování informací a komunikace s veřejností, ekonomický výzkum a zastupování státu v mezinárodních institucích (například v ESCB).

V další části této kapitoly jen stručně vyjmenuji seznam úkolů, které banka plní. Podrobněji se vybraným úkolům budu věnovat až v následujících kapitolách.

6.1 ČNB

Základní úkoly Bankovní rady jsou stanoveny v § 2 odst. 2 ZoČNB. Mezi tyto úkoly patří *„určování měnové politiky, vydávání bankovek a mincí, řízení peněžního oběhu, platebního styku a zúčtování bank, zahraničních bank vykonávajících bankovní činnosti na území České republiky prostřednictvím své pobočky (a spořitelních a úvěrních družstev), pečování o jejich plynulost a hospodárnost a podílení se na zajištění bezpečnosti, spolehlivosti a efektivnosti platebních a vypořádacích systémů a na jejich rozvoji, výkon dohledu nad osobami působícími na finančním trhu, rozpoznávání, sledování a posouzení rizika ohrožení stability finančního systému a v zájmu předcházení vzniku nebo snižování těchto rizik přispívá prostřednictvím svých pravomocí k odolnosti finančního systému a udržení finanční stability a vytváří tak makroobezřetnostní politiku; v případě potřeby spolupracuje na tvorbě makroobezřetnostní politiky s orgány státu, jejichž působnosti se tato politika týká, další činnosti podle tohoto zákona a podle jiných právních předpisů.“*

Kromě výše zmíněných úkolů plní ČNB ještě úlohu vedení účtů státu a veřejného sektoru a provádění platebního styku⁸⁶. ČNB Dále plní roli tzv. fiskálního agenta státu (ČNB na primárním finančním trhu prodává státní dluhopisy, zajišťuje jejich splacení při splatnosti a výplatu úroků⁸⁷), zajišťuje vydávání a obchod s cennými papíry (§ 33 ZoČNB), řídí devizovou politiku⁸⁸ (například vyhlášení nouzového stavu společnou vyhláškou s Ministerstvem financí), legislativní úlohu (§ 37 ZoČNB), vede statické výkaznictví (§ 42 ZoČNB), řeší správní delikty a správní řízení (§ 46 a násl. ZoČNB). Česká národní banka se dále věnuje vědeckému výzkumu v oblasti makroekonomie.

6.2 NBS

Úkoly NBS jsou vyjmenovány v § 2 odst. 1. ZoNBS: *„podílení se na společné měnové politice, kterou určuje Evropská centrální banka pro eurozónu, vydávání eurobankovek a euromincí, podpora plynulého a hospodárného fungování platebních systémů, řídí, koordinuje a zabezpečuje peněžní oběh, udržování devizových rezerv, disponuje s nimi a uskutečňuje devizové operace, přičemž postupuje podle zvláštních předpisů platných pro operace Eurosystemu, vykonává další činnosti podle zákona o NBS a dalších zvláštních zákonů.“*

Další úkoly jsou zmíněny v § 2 odst. 3 ZoNBS: přispívá k stabilitě finančního systému dohledem nad finančním trhem podle tohoto zákona a zvláštních předpisů. Mezi další úlohy patří zveřejňování informací, legislativní úloha (§ 30 ZoNBS) a sběr statistických údajů (§ 31 ZoNBS). Před vstupem do eurozóny NBS přímo určovala měnovou politiku, vydávala slovenské bankovky a mince.

6.3 Bundesbank

Mezi úkoly Bundesbank patří (§ 3 BBankG):

⁸⁶ Více viz zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech.

⁸⁷ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 104

⁸⁸ Více viz devizový zákon č. 219/1995 Sb.

- měnová politika,
- vydávání bankovek a mincí (4. oddíl BBankG),
- obchody s ostatními účastníky trhu, se státem (5. oddíl BBankG),
- správa měnových rezerv,
- ochrana před falšováním peněz.

Další důležitou roli současných centrálních bank – regulaci a dohled - v Německu nevykonává pouze centrální banka, ale BaFin (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht).⁸⁹

6.4 ECB

Výčet nejdůležitějších úkolů ECB nalezneme v čl. 127 SFEU:

- *„vymezení a provádění měnové politiky Unie,*
- *provádění devizových operací,*
- *držba a spravování oficiální devizových rezerv členských států,*
- *podpora plynulého fungování platebních systémů.“*

Mezi další úkoly můžeme zařadit:

- povolování vydávání eurobankovek, které je vykonáváno národními centrálními bankami,
- dohlíží nad úvěrovými institucemi a přispívá k stabilitě na finančním trhu,
- finanční stabilita a dohled,
- radí Společenství a národním úřadům,
- spolupráce s ostatními mezinárodními a evropskými orgány,
- shromažďování statistických údajů.

Můžeme shrnout, že úlohy vybraných centrálních bank jsou uvedeny v zákonech týkajících se těchto jednotlivých bank a dále upraveny ve zvláštních předpisech.

⁸⁹ Více viz kapitola dohled a regulace.

7. MĚNOVÁ POLITIKA A JEJÍ CÍL

Jak již z definice centrální banky v kapitole 1 vyplývá, představuje měnová politika jednu z hlavních rolí centrální banky. Měnovou politiku bychom mohli definovat jako „*vědomou činnost nějakého subjektu, který se prostřednictvím měnových nástrojů snaží regulovat vývoj množství peněz v oběhu, a tím dosáhnout určitých cílů.*“⁹⁰Těmi může být cenová stabilita (ECB, ČNB v současnosti) nebo stabilita měny (ČNB do roku 2002). Dalšími případnými cíli může být např. podpora zaměstnanosti (FED)⁹¹ nebo cílování měnového kurzu. Aby mohla centrální banka měnovou politiku provádět, je vybavena nástroji jako je určování výše povinných minimálních rezerv, nastavení úrokových sazeb (diskontní, repo, lombardní) či operace na mezibankovním trhu.

7.1 ČNB

Samotné měnové politice se věnuje část pátá ZoČNB, avšak dle mého názoru příliš krátce, přičemž z nástrojů zde blíže popisuje pouze povinné minimální rezervy (§ 24 – 26 ZoČNB). O úrokových sazbách je zde pouze krátká zmínka (§ 23 ZoČNB).

Operace na volném trhu

Prostřednictvím nákupů cenných papírů či jiných instrumentů na peněžním trhu a poskytováním úvěrů na mezibankovním trhu ČNB uvolňuje peněžní prostředky do oběhu a tím zvětšuje masu oběživa, zatímco prodejem cenných papírů včetně emise vlastních dlužnických cenných papírů a inkasovaných splátek úvěrů poskytnutých bankám ČNB stahuje peněžní prostředky z oběhu, čímž brzdí nárůst peněžní masy⁹².

Povinné minimální rezervy

⁹⁰ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 9788072612307. S. 67

⁹¹ Srov. *What are the Federal Reserve's objectives in conducting monetary policy?* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: https://www.federalreserve.gov/faqs/money_12848.htm

⁹² Srov. BAKEŠ, Milan, Marie KARFÍKOVÁ, Petr KOTÁB a Hana MARKOVÁ. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7. S. 362

Právní zakotvení povinných minimálních rezerv nalezneme v § 24- 26 ZoČNB. Pod nimi si můžeme představit poměr vkladů na účtech u komerčních bank (pasiva komerční banky), který musí komerční banka ponechat na účtu centrální banky (pasiva centrální banky, aktiva komerční banky). To implikuje, že tyto peníze komerční banka nemůže poskytnout na úvěrech. Čím vyšší povinné minimální rezervy jsou, tím nižší je úvěrování v ekonomice a tím pádem je nižší i inflace. Výši a další podrobnosti o povinných minimálních rezervách stanovuje ČNB vyhláškou. V současné době jsou povinné minimální rezervy nastaveny na 2 % a centrální banka je nepoužívá jako měnový nástroj.

Úrokové sazby

Bankovní rada ČNB pravidelně na svých měnově-politických zasedáních, která se konají osmkrát do roka, rozhoduje o nastavení tří úrokových sazeb: diskontní, repo a lombardní sazby.

Za diskontní sazbu si komerční banky ukládají přebytečné likvidní prostředky u centrální banky. Tato sazba je nejnižší na trhu, proto zpravidla komerční banky upřednostňují o něco málo vyšší úrokové sazby na mezibankovním trhu. Diskontní sazba je v současnosti (duben 2016) na tzv. „technické nule“ (0,05 %). I když by centrální banka ráda snížila tuto sazbu na nulu nebo do záporných hodnot, mohl by tento krok způsobit řadu obtíží v důsledku toho, že tato sazba je používána v mnoha předpisech⁹³ a mohla by tím pádem zvýhodnit dlužníky.

Repo sazbou jsou prováděny repo operace s bankami. Repo operace mohou nabývat dvou podob - klasické repo nebo reverzní repo. U klasického repa nejdříve komerční banka uloží do centrální banky určitou částku (tj. nadbytečnou likviditu) a centrální banka na ni převede některé cenné papíry (akcie, dluhopisy atd.). Po uplynutí sjednané doby⁹⁴ centrální banka vrátí částku komerční bance spolu s úrokem⁹⁵ a komerční banka vrátí centrální bance zastavené cenné papíry. Naopak u reverzního je situace obrácená.

Za lombardní sazbu půjčuje ČNB komerčním bankám oproti zástavě cenných papírů. Ve srovnání s repo sazbou a diskontní sazbou je lombardní sazba nejvyšší.

⁹³ Např. zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení

⁹⁴ U repo 2T sazby jsou to 2 týdny

⁹⁵ Ve výši repo 2T sazba * částka * počet dnů / 360

Komerční banky raději vyhledají protějšek této operace na mezibankovním trhu a do ČNB si jdou půjčit pouze v nouzových situacích, jako je nedostatek likvidity na trhu.

Automatické facility

Automatické facility slouží k poskytování či ukládání likvidity přes noc. Výše zmíněné diskontní a lombardní sazby vytvářejí interval, ve kterém se pohybují krátkodobé sazby na peněžním trhu. Depozitní facility, jak už vyplývá z jejího názvu, poskytuje úvěrovým institucím příležitost uložit si přes noc u ČNB bez zajištění svoji přebytkovou likviditu. Ta je úročena diskontní sazbou.

Naopak marginální zápůjční facility poskytuje úvěrovým institucím možnost vypůjčit si přes noc od ČNB likviditu. Finanční prostředky jsou úročeny lombardní sazbou, která je většinou nejvyšší na trhu, takže úvěrové instituce dávají přednost jiným účastníkům na trhu.

Mimořádné facility

Po propuknutí finanční krize na podzim 2008 zavedla ČNB mimořádné dodávací repo operace, které měly za cíl dodat likviditu bankovnímu sektoru. Od ledna 2011 je aktivní pouze dodávací repo operace se splatností dva týdny.

Devizové intervence

Mezi devizové intervence patří nákup či prodej cizích měn za českou korunu uskutečněný ČNB na devizovém trhu. Jejím cílem může být jak zpřísnění či uvolnění měnové politiky, tak i tlumení volatility na devizovém trhu. K využití tohoto nástroje většinou nedochází. ČNB se však na svém měnovém zasedání 7. listopadu 2013 rozhodla začít používat měnové intervence s cílem oslabit českou korunu nad 27 CZK/EUR. Devizové intervence pokračují do současnosti (květen 2016) a jejich konec je zatím v nedohlednu.⁹⁶

⁹⁶ Srov. *Záznam z jednání Bankovní rady ČNB dne 31. března 2016* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/br_zapisky_z_jednani/2016/cmom_160331.html

7.2 NBS

Po vstupu do eurozóny bankovní rada NBS přímo neprovádí měnovou politiku. Svoji pravomoc v tomto smyslu svěřila ECB. Zde má NBS svého zástupce v Radě guvernérů a ta ovlivňuje směřování měnové politiky.⁹⁷

7.3 Bundesbank

Spolková republika Německo se stala součástí Eurosystemu již 1. ledna 1999. Rovněž Bundesbank ztratila své pravomoci v měnové politice, když je přesunula na ECB.

7.4 ECB

Od 1. ledna 1999 ECB provádí měnovou politiku v eurozóně. Cíl ESCB je stanoven ve SFEU, konkrétně v čl. 127 odst. 1.: *„Prvořadým cílem ESCB je udržovat cenovou stabilitu. Aniž je dotčen tento cíl, podporuje obecné hospodářské politiky v Unii se záměrem přispět k dosažení jejich cílů.“* Rada guvernérů ECB definuje cenovou stabilitu jako *„meziroční nárůst v harmonizovaném indexu spotřebitelských cen“* a pro eurozónu je stanoven inflační cíl pod 2 % v střednědobém horizontu. Stejně jako České národní bance se jí nedaří tento cíl dodržet.⁹⁸ Druhý cíl je zde zakotven jako prostředek, jak se snažit zabránit vzniku hospodářské recese.

Konkrétní provádění měnové politiky náleží Výkonné radě. Ta dává v tomto směru pokyny národním centrálním bankám. Zároveň na ni mohou být přeneseny Radou guvernérů další pravomoci (čl. 12.1 Statutu).

⁹⁷ Více viz podkapitola o ECB.

⁹⁸ Srov. Eurostat: *HICP inflation rate* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00118&plugin=1>

K dosažení cílů měnové politiky využívá ECB těchto nástrojů měnové politiky:

- operace na volném trhu,
- stálé facility,
- povinné minimální rezervy pro úvěrové instituce.

Od roku 2009 ECB navíc používala několik nestandardních opatření, např. program na nákup aktiv.

Ustanovení o operacích na volném trhu a úvěrových operacích je zahrnuto v Statutu, konkrétně v čl. 18: „*Pro dosažení cílů ESCB a uskutečnění jeho úkolů mohou ECB a národní centrální banky:*

- *obchodovat na finančních trzích s pohledávkami a obchodovatelnými cennými papíry znějícími na euro nebo na jiné měny a s drahými kovy formou promptních nebo termínovaných nákupů a prodejů, formou dohod o zpětném odkupu nebo formou výpůjček či půjček,*
- *provádět úvěrové operace s úvěrovými institucemi a s ostatními účastníky trhu s tím, že úvěry jsou dostatečně zajištěny.*“

Operace na volném trhu se skládají z jednotýdenních operací na poskytnutí likvidity (MRO, *main refinancing operations*) a z tříměsíčních operací na poskytnutí likvidity. ECB pouze koordinuje tyto operace a stanovuje úrokové sazby. Operace jemného ladění (*fine tuning operation*) mají za cíl absorbování nebo poskytování likvidity v situacích nepředvídaných výkyvů v objemu likvidity nebo úrokových. Jejich výkon provádějí národní centrální banky zemí eurozóny.

Stálé facility jsou dvojího druhu: mezní zápůjční facility (*marginal lending facility*), která umožňuje úvěrovým institucím, aby získaly od národních centrálních bank likviditu do druhého dne proti způsobilým aktivům, a vkladová facility (*deposit facility*), za kterou úvěrové instituce mohou ukládat prostředky u národních centrálních bank do druhého dne. Jejich využití je malé, protože tyto úrokové sazby nejsou tak výhodné jako jiné sazby na mezibankovním trhu. Jejich pásmo pouze vymezuje koridor pro transakce se splatností do druhého dne.⁹⁹

⁹⁹ Mají stejnou funkci jako diskontní a lombardní sazba v České republice.

V čl. 19 Statutu jsou zmíněny požadavky na povinné minimální rezervy. Subjektem jsou úvěrové instituce usazené v členských státech. V současné době jsou povinné minimální rezervy v eurozóně stanoveny na 1,00 %.¹⁰⁰

Tabulka 5: Měnová politika

	ČNB	NBS	BB	ECB
cíl	cenová stabilita	cenová stabilita	cenová stabilita	cenová stabilita
konkrétně	Inflační cíl 2,0%	Inflační cíl 2,0%	Inflační cíl 2,0%	Inflační cíl 2,0%
provádí	Bankovní rada ČNB	Rada guvernérů ECB	Rada guvernérů ECB	Rada guvernérů ECB
Povinné minimální rezervy	2 %	1 %	1 %	1 %

Zdroj: vlastní práce autorky

Všechny země EU mají v současnosti za cíl zachování cenové stability v ekonomice. Cíl cenové stability má několik výhod:

- usnadňuje lidem rozpoznat změny v relativních cenách, protože tyto změny nejsou zastřeny fluktuacemi v celkové cenové hladině. Firmy a společnosti tudíž provádějí svá rozhodnutí na základě lepších informací a zdroje jsou umístěny efektivněji.
- Investoři nepožadují prémium za inflační riziko v úrokových sazbách, aby jim bylo kompenzováno riziko s držením nominálních aktiv v delším časovém horizontu.
- Domácnosti a firmy nemají takovou potřebu zajistit se oproti inflaci (ve vysoce inflačním prostředí lidé upřednostňují držbu hmotných statků než finanční aktiva).
- Chrání před redistribucí bohatství a příjmu, ke kterému dochází v inflačním a deflačním prostředí.¹⁰¹

Měnově-politické nástroje ČNB a ECB se příliš neliší. Moderní centrální banky využívají především nastavování úrokových sazeb. Naopak ovlivňování měnové politiky skrz nastavování povinných minimálních rezerv se již nepoužívá. ČNB

¹⁰⁰ *How to calculate the minimum reserve requirements* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/mr/html/calc.en.html>

¹⁰¹ Srov. SCHELLER, Hanspeter. *European Central Bank: History, Role and Functions*. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2004. ISBN 92-9181-506-3. S.46

v listopadu 2013 přistoupila i k nezvyklému nástroji – devizovým intervencím. ECB několikrát od krize použila program na nákup aktiv.

8. EMISNÍ ČINNOST

Tato činnosti patří mezi historicky nejstarší činnosti centrálních bank a je také jedním z důvodů, proč byly založeny.¹⁰² Emise peněz je zároveň definičním znakem centrální banky. Zatímco historicky starším bankám byl emisní monopol dodatečně přidělen, ty mladší mají monopol na emisi peněz již od svého založení.

V této kapitole bych se ráda věnovala pouze přímé emisní činnosti centrálních bank, názvu měny a tomu, co centrální banka ohledně emise zabezpečuje a určuje. Dále popíši některé měnové reformy týkající se konkrétní měny.

V této kapitole naopak vynechám úpravu ochranných prvků bankovek a mincí, problematiku padělání peněz, která spíše patří do trestněprávní nauky, a povinnosti jednotlivých subjektů nahradit opotřebované či poškozené bankovky.

8.1 ČNB

Rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky zasáhlo i její měnu - korunu československou. Již ZoČNB předvídal, že každý nástupní stát by měl mít svoji vlastní měnu, a výslovně jmenuje korunu českou. Dne 2. února 1993 byl přijat zákon o oddělení měny (č. 60/1993 Sb.), který nabyl účinnosti 8. února 1993. V § 1 odst. 1 tohoto zákona se popisuje způsob, jakým dojde k oddělení měny, tedy okolkování. V § 1 odst. 4 se uvádí poměr 1:1, tedy poměr, v jakém se nominální hodnota v Kčs přepočte na Kč. Dále zákon přibližuje způsob, jakým k výměně dojde. Okolkování proběhlo 4.-7.

¹⁰² Více viz kapitola 1.

února 1993 a oddělení měny nastalo 8. února 1993 bez problémů.¹⁰³ Česko-slovenská měnová unie tedy trvala od 1. ledna 1993 do 8. února 1993.

Právní úpravu emise bankovek a mincí najdeme v části čtvrté ZoČNB a podrobnosti dále ve vyhláškách ČNB. Podle § 12 ZoČNB má tato centrální banka „výhradní právo vydávat bankovky a mince, jakož i mince pamětní“. ČNB má tedy emisní monopol a ten, kdo padělá bankovky či mince, se dopouští trestného činu podle § 233 - 239 trestního zákoníku (č. 40/2009 Sb.). Dále je upravena naše měna v § 13 ZoČNB: „Peněžní jednotkou v České republice je koruna česká, zkratka názvu je „Kč“. Koruna česká se dělí na sto haléřů.“ Název „koruna“ se na českém území pro zákonné platidlo používá od roku 1892. Zajímavostí je, že jde o monarchistický název měny. Dodnes se korunou platí v monarchiích, jako je Švédské, Dánské či Norské království.¹⁰⁴ Haléře se dnes již jako platidlo nepoužívají. Od 1. září 2008 bylo poslední haléřové platidlo, padesátihaléřové mince, jako zákonné platidlo zrušeno.¹⁰⁵

§ 16 ZoČNB hovoří o zákonných penězích: „Platné bankovky a mince vydané Českou národní bankou jsou zákonnými penězi ve své nominální hodnotě při všech platbách na území České republiky.“ Pojem zákonné platidlo znamená, že toto platidlo na daném území nelze při platebním styku odmítnout. Neznačená to však, že by se na daném území nedalo platit jinými platidly. V současné době mezi zákonná platidla v oběhu patří tyto mince: 1 Kč, 2 Kč, 5 Kč, 10, Kč, 20 Kč a 50 Kč a tyto bankovky: 100 Kč, 200 Kč, 500 Kč, 1000 Kč, 2000 Kč a 5000 Kč.

Správu zásoby bankovek a mincí a organizace dodávek bankovek a mincí od výrobců zajišťuje podle § 14 ZoČNB rovněž centrální banka. Centrální banka také stanovuje vzhled zákonného platidla a jeho bezpečnostní prvky. Podle § 22 ČNB stanoví vyhláškami: „a) nominální hodnoty, rozměry, hmotnost, materiál, vzhled a další náležitosti bankovek a mincí a jejich vydání do oběhu, b) ukončení platnosti bankovek a mincí a způsob a dobu jejich výměny za jiné bankovky a mince.“ Přepřevu oběživa od

¹⁰³ Srov. *Měnová odluha ČR a SR* [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/6_menova_politika_na_ceste_ke_standardu_vyspelech_zemi/3_menova_odluha_cr_a_sr/

¹⁰⁴ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 76

¹⁰⁵ Srov. *ČNB rozhodla o ukončení platnosti padesátihaléřových mincí* [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2007/070802_50hal.html

výrobce do svých poboček zajišťuje ČNB ve spolupráci s Policií ČR.¹⁰⁶ Podle § 15 ČNB sjednává tisk bankovek a ražbu mincí a dohlíží na ochranu a bezpečnost do oběhu nevydaných bankovek a mincí a úschovu a ničení tiskových desek, razidel a neplatných a vyřazených mincí. Samotný tisk bankovek zajišťuje Státní tiskárna cenin v Praze. Ražba mincí probíhá v České mincovně a.s.¹⁰⁷

Vydávání pamětních mincí se řídí pětiletým emisním plánem, který schvaluje Bankovní rada. ČNB pak vypisuje výtvarnou soutěž na grafické návrhy těchto mincí. § 16 odst. 2 říká: „*Mince z drahých kovů, pamětní mince a mince ve zvláštním provedení určené ke sběratelským účelům mohou být prodávány za ceny odlišné od jejich nominální hodnoty.*“

ČNB kromě vydávání a stahování bankovek a mincí z oběhu určuje bezpečnostní prvky při emisi hotovostního oběživa. Rovněž se podílí na tvorbě zákonů a podzákoných právních předpisů věnujících se tomuto tématu.

8.2 NBS

Jak již bylo uvedeno výše, Slovenská republika je od 1. ledna 2009 členem eurozóny. Pravomoc povolovat vydávání bankovek a mincí přešla na ECB a vydává je buď ECB, nebo národní centrální banky.

Občané si mohli bezplatně vyměnit slovenské koruny za eura v bankách nebo vybrat hotovost ze svých účtů do stanovených limitů. Od 1. ledna 2009 bankomaty vydávaly pouze společnou měnu euro. Duální oběh trval 16 dní a v rámci něho se mohlo platit korunami i eurem, avšak obchody nazpět vydávaly už pouze v eurech. Vyměnit korunové bankovky za eura bezplatně v bankách bylo možné do konce roku 2009, mince šlo směnit jen do konce června 2009. Pokud někdo zmeškal tuto lhůtu, bylo možné bezplatně směnit do konce roku 2013 u NBS.¹⁰⁸ Zůstatky na účtech, úvěrové

¹⁰⁶ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 82

¹⁰⁷ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8. S. 80

¹⁰⁸ Srov. *Etapy výměny platidel: Slovensko (2009)* [online]. [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/euro/changeover/slovakia/html/index.cs.html>

produkty, šeky atd. byly přepočítány na euro podle konverzního kurzu a zaokrouhlovacích pravidel.

V souvislosti se vstupem do eurozóny došlo k úpravě čtvrté části ZoNBS o emisi bankovek a mincí. Národní banka Slovenska má v souladu se zvláštními předpisy právo vydávat eurobankovky a euromince. Žádná jiná právnická nebo fyzická osoba Slovenské republiky nesmí vydávat bankovky ani mince. Mezi lety 1993 až 2008 vydávala NBS pamětní mince.¹⁰⁹

NBS při vydávání eurobankovek a euromincí postupuje podle zvláštních předpisů a rozhodnutí platných pro eurobankovky a euromince. NBS zabezpečuje tisk bankovek a ražbu euromincí, spravuje jejich zásoby a dohlíží na jejich ochranu a bezpečnost, nahrazuje opotřebované bankovky a mince, dohlíží na úschovu a ničení tiskových desek a razidel a zabezpečuje ničení neplatných a vyřazených bankovek a mincí z oběhu.

8.3 Bundesbank

V tomto směru je určující čl. 128 SFEU. Centrální funkce v této oblasti přešla na ECB, které je přiděleno výlučné právo zajišťovat vydávání bankovek v rámci Společenství. Právo razit mince zůstalo jednotlivým státům, přičemž rozsah ražby je podmíněn schválením ECB.

8.4 ECB

Podle čl. 128 odst. 1 SFEU má Rada guvernérů výhradní právo povolovat vydávání eurobankovek v Unii. Tyto bankovky mohou vydávat ECB a národní centrální banky. Bankovky vydávané ECB a národními centrálními bankami jsou jedinými bankovkami, které mají v Unii status zákonného platidla. V praxi fyzicky do oběhu uvádějí bankovky a mince pouze národní centrální banky.

¹⁰⁹ Srov. CVETKOVÁ, Tatiana a kol. *Dejiny centrálného bankovníctva na Slovensku*. 1. vydání. Bratislava: DOLIS, 2013. ISBN 978-80-8043-192-1. S. 278

V devizové podobě začalo euro fungovat 1. ledna 1999, ve valutové podobě až od 1. ledna 2002, a to v jedenácti členských státech eurozóny.

Euro se člení na 100 centů. Euromince existují v nominálních hodnotách 1c, 2c, 5c, 10c, 20c, 50c, 1 €, 2 €. Mince mají pro všechny státy stejnou lícovou podobu, ale odlišnou národní rubovou podobu, kterou určuje členský stát eurozóny. Bankovky jsou v současnosti vydávány v následujících hodnotách: 5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 €, 500 €. V květnu 2015 ECB rozhodla, že koncem roku 2018 přestane vydávat bankovku v nominální hodnotě 500 €. ¹¹⁰ Podoba eurobankovek je shodná pro všechny nominální hodnoty.

Společnou evropskou měnou se v současnosti platí v devatenácti členských státech eurozóny, které musely splnit konvergenční kritéria, dále pak na ostrovech, jako je Guadeloupe, Martinik, Azory či Madeira. Na základě dohod s EU používají euro i nečlenské ministáty Monako, San Marino, Vatikán a Andorra. Podepsanou dohodu ohledně používání eura mají i zámořské oblasti Saint-Pierre, Miquelon a Saint-Barthélemy. Bez dohody se platí eurem i v Kosovu, Černé Hoře, na základnách na Kypru (Akrotiri a Shekalia) a v Zimbabwe.

Zajímavý je případ Černé Hory, která není ani členem EU, ale v blízké budoucnosti by se jím mohla stát. Tato země totiž nikdy neměla svoji měnu. Od roku 1996 používala německou marku, kterou však formálně přijala až v listopadu 1999. V roce 2002 s koncem německé marky přebrala Černá Hora euro. ¹¹¹ Evropská Komise a ECB volají po tom, že oficiálně zavedení společné měny euro je především podmíněno vstupem do EU. Ekonomika Černé Hory je ve špatném stavu trpící velkou mírou korupce a byrokracie, které brání zakládání nových podniků, čímž způsobují vysokou nezaměstnanost. V prosinci 2010 Černá Hora získala status kandidující země do EU. Problémem je, že euro bylo zavedeno v rozporu se zněním SFEU. SFEU však neobsahuje žádné sankce ani zákaz používání společné měny mimo eurozónu. Zatím je případ Černé Hory tolerován, protože se očekává její vstup do EU a následně oficiální

¹¹⁰ Srov. *ECB ends production and issuance of €500 banknote* [online]. [cit. 2016-05-12]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2016/html/pr160504.en.html>

¹¹¹ Srov. *The euro outside the euro area* [online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/world/outside_euro_area/index_en.htm

přijetí eura. V březnu 2015 dokonce ECB spustila program s centrální bankou Černé Hory, aby ji připravila na přijetí do ESCB.¹¹²

Tabulka 6: Emisní politika

	ČNB	NBS	BB	ECB
Emisní monopol	ČNB	ECB	ECB	ECB
Vydávají	ČNB	Národní centrální banky	Národní centrální banky	Národní centrální banky
Název měny	Koruna česká	Euro	Euro	Euro
Dělí se na	100 haléřů	100 centů	100 centů	100 centů
Bankovky	100 Kč, 200 Kč, 500 Kč, 1000 Kč, 2000 Kč a 5000 Kč	5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 €, 500 €	5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 €, 500 €	5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 €, 500 €
Mince	1 Kč, 2 Kč, 5 Kč, 10, Kč, 20 Kč a 50 Kč	1c, 2c, 5c, 10c, 20c, 50c, 1 €, 2 €	1c, 2c, 5c, 10c, 20c, 50c, 1 €, 2 €	1c, 2c, 5c, 10c, 20c, 50c, 1 €, 2 €

Zdroj: vlastní práce autorky

ČNB a ECB mají emisní monopol nad svými měnami. Zatímco českou korunu se platí pouze v České republice. Eurem platí státy eurozóny, státy, které uzavřeli dohodu s EU, tak ve státech, které žádnou dohodu uzavřenou nemají (např. Černá Hora) a jejich špatná ekonomika může být pro euro hrozbou.

9. DOHLED A REGULACE

Jak již bylo v úvodu zmíněno, většina tržních ekonomik má nejméně dvoustupňový bankovní systém. Nadřazenost prvního stupně nad stupněm druhým je mimo jiné charakterizována v tvorbě a prosazování omezujících a příkazujících pravidel (tedy regulace) pro nižší stupeň a následném sledování jejich dodržování (tedy dohledu).

¹¹² Srov. *Eurosystem and the Central Bank of Montenegro complete EU-funded cooperation programme* [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2015/html/pr150323.en.html>

Z teoretického hlediska spočívá regulace v nastavování závazných pravidel pro určitý segment. Účelem dohledu a regulace finančního trhu je zajištění jeho správného a zdravého fungování a stability, sekundárním cílem je pak ochrana ekonomiky.

Dohled je rozdělen na:

- předběžný dohled – posuzování splnění podmínek pro udělení licence (např. bankovní) a jiných předchozích souhlasů,
- následný dohled – nad činností subjektu, který je držitelem příslušné licence či povolení, zda plní podmínky a povinnosti stanovené příslušnou licencí či povolením. Tento dohled je prováděn dvěma způsoby:
 - a. dohled na dálku – sledování konkrétních ukazatelů, které jsou poskytovány dohledovému orgánu na základě zákonné povinnosti,
 - b. dohled na místě – dohledový orgán provádí činnosti přímo na místě činnosti dohlíženého subjektu.

9.1 ČNB

Regulace a dohled nad finančním trhem jsou v české legislativě upraveny v ZoČNB (č. 6/1993 Sb.), zákonu o bankách (č. 21/1992 Sb.), zákonu o podnikání na kapitálovém trhu (č. 256/2004 Sb.), zákonu o pojišťovnictví (č. 277/2009 Sb.), zákonu o spořitelních a úvěrních družstvech (č. 87/1995 Sb.), zákonu o finančních konglomerátech (č. 377/2005 Sb.), zákonu o penzijním připojištění se státním příspěvkem (č. 42/1994 Sb.) a v řadě podzákoných předpisů a vyhlášek.

Od 1. dubna 2006 je svěřen ČNB kromě stávajícího dohledu nad bankovním sektorem a nad devizovými místy i dohled nad ostatními segmenty finančního trhu, který do té doby podléhal státnímu dozoru (Komise pro cenné papíry¹¹³ dohlíží na kapitálový trh, Ministerstvo financí na pojišťovnictví, Úřad pro dohled nad

¹¹³ Ústřední orgán státní správy nezávislý na vládě, založený 1. dubna 1998. Od roku 2002 mohl vydávat vyhlášky pro oblast kapitálového trhu (Srov. KOLEKTIV. *Pocta prof. JUDr. Milanu Bakešovi, DrSc., k 70. narozeninám.* Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-23-3. S. 434)

družstevními záložnami¹¹⁴ na spořitelni a úvěrní družstva).¹¹⁵ Tato koncepce byla zvolena proto, že „na finančním trhu České republiky dominují bankovní subjekty, zatímco role nebankovních obchodníků s cennými papíry, fondů kolektivního investování či penzijních fondů ... roste jen pozvolna.“¹¹⁶ ČNB zde zaujímá pozici správního úřadu.

Mezi další orgány, které provádějí dohled a regulaci nad bankovním trhem patří Ministerstvo financí a finanční arbitr. Ministerstvo financí v současnosti dohlíží na výplatu státní podpory u stavebního spoření¹¹⁷ a u penzijního připojištění¹¹⁸ a vytváří také legislativu. Finanční arbitr řeší spory mezi spotřebiteli a profesionály v oblasti převodu peněz a použití platebních prostředků, pojištění, stavebního spoření.¹¹⁹

Již § 1 odst. 1 ZoČNB zmiňuje: „ČNB je orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem“. Blíže je tato činnost banky upravena v části desáté tohoto zákona. Okruh subjektů, nad kterými Česká národní banka vykonává dohled, je vymezen v § 44 odst. 1:

- „subjekty z oblasti bankovníctví (banky, pobočky zahraničních bank, spořitelny a úvěrní družstva, instituce elektronických peněz),
- subjekty zajišťující obchody s cennými papíry (obchodníci s cennými papíry, emitenti cenných papírů, centrální depozitář, investiční společnosti, investiční fondy),
- subjekty z oblasti pojišťovnictví (pojišťovny, zajišťovny, penzijní fondy, penzijní společnosti atd.),
- subjekty z oblasti peněžního oběhu (zpracovatelé tuzemských bankovek a tuzemských mincí).“

Co přesně dohled zahrnuje, je upraveno v § 44 odst. 2:

¹¹⁴ Založen v polovině 90. let, nejdříve podřízen Ministerstvu financí, později měl samostatnou právní subjektivitu (Srov. KOLEKTIV. Pocta prof. JUDr. Milanu Bakešovi, DrSc., k 70. narozeninám. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-23-3. S. 434)

¹¹⁵ Původní koncepce počítala se dvěma dozorovými orgány – ČNB a Komise pro finanční trh. Naopak zákonodárna iniciativa měla být koncentrovaná na Ministerstvu financí. Během roku 2005 však ministerstvo s ČNB vyjednálo tuto koncepci. (Srov. KOLEKTIV. Pocta prof. JUDr. Milanu Bakešovi, DrSc., k 70. narozeninám. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-23-3. S. 434)

¹¹⁶ KOLEKTIV. Pocta prof. JUDr. Milanu Bakešovi, DrSc., k 70. narozeninám. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-23-3. S. 435

¹¹⁷ § 16 zákona o stavebním spoření (č. 96/1993 Sb.)

¹¹⁸ § 45a zákona o penzijním připojištění se státním příspěvkem (č. 42/1994 Sb.)

¹¹⁹ § 1 zákona o finančním arbitrovi (č. 229/2002 Sb.)

- „rozhodování o žádostech o udělení licencí, povolení, registrací a souhlasů podle jiných právních předpisů (předběžný dohled),
- kontrolu dodržování podmínek stanovených udělenými licencemi a povoleními (následný dohled),
- kontrolu dodržování zákonů a přímo použitelných předpisů Evropské unie, jestliže je k této kontrole Česká národní banka tímto zákonem nebo jinými právními předpisy zmocněna, a kontrolu dodržování vyhlášek vydaných Českou národní bankou,
- získávání informací potřebných pro výkon dohledu podle jiných právních předpisů a jejich vymáhání, ověřování jejich pravdivosti, úplnosti a aktuálnosti,
- ukládání opatření k nápravě a sankcí podle tohoto zákona nebo jiných právních předpisů,
- řízení o správních deliktech a přestupcích.“

Další oblasti dohledu upravuje § 44a, který praví, že ČNB vykonává dohled nad dodržováním povinností stanovených občanským zákoníkem pro uzavírání smluv o finančních službách uzavíraných na dálku. Mimoto ČNB vykonává také dohled nad dodržováním povinností zákazu používání nekalých obchodních praktik a nad dodržováním povinností při sjednávání spotřebitelského úvěru.

V rámci dohledové funkce má ČNB postavení správního úřadu a může vést správní řízení. Jedná se o návrhové řízení (udělování bankovní licence) či sankční (nedostatky v oblasti dohledu nad bankovním a finančním trhem).

9.2 NBS

§ 36 ZoNBS stanovuje, že NBS vykonává dohled nad finančním trhem podle tohoto zákona a podle zvláštních předpisů.

V roce 2006 byl integrován dohled v oblasti bankovníctví, kapitálového trhu, pojišťovnictví a důchodového spoření. Zároveň byl zrušený Úrad pre finančný trh, jehož působnost (dohled nad kapitálovým trhem pojišťovnictvím a důchodovým spořením) zcela přešla na NBS. Blíže je dohled upraven v zákoně č. 747/2004 Z.z., o dohledu nad finančním trhem. Podle něj vykonává dohled nad těmito subjekty:

- bankovníctví
- kapitálový trh
- pojišťovnictví
- důchodového spoření.

NBS vykonává i devizový dohled, dohled nad poskytováním platebních služeb a platebními systémy, nad konsolidovanými celky a holdingovými institucemi.

Pro výkon dohledu je v NBS zřízen útvar dohledu nad finančním trhem. NBS je zároveň součástí Evropského systému finančního dohledu.

V oblasti dohledu NBS vykonává jak povolovací činnost, tak i dohled na místě a dohled na dálku. Zároveň má v této oblasti legislativní úlohu a úlohu kooperační.

9.3 Bundesbank

Německo patří k zemím, kde dohled nad finančním trhem nevykonává výhradně centrální banka. Dělí se o něj Spolkový úřad pro dohled ve finančních službách (*Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht*, BaFin) a Bundesbank.

Od 1. května 2002 patří bankovní dohled do působnosti Spolkovému úřadu pro dohled ve finančních službách, který se stal nástupcem několika úřadů, a to Spolkového úřadu pro úvěrnictví (*Bundesanstalt für Kreditwesen*), Spolkového úřadu pro dohled v pojišťovnictví a Spolkového úřadu pro obchod s cennými papíry (§ 4 FinDAG). Právní úprava tohoto úřadu je upravena v zákonu o Spolkovém úřadu pro dohled ve finančních službách (*Finanzdienstleistungsaufsichtgesetz*, FinDAG). BaFin je úřadem veřejného práva podřízeným Spolku, který má právní subjektivitu. BaFin vykonává svůj dohled z Bonnu a z Frankfurtu nad Mohanem (§ 1 odst. 2 FinDAG).

BaFin je řízen Výkonnou radou (*Direktorium*, § 6 FinDAG), která se skládá z prezidenta a dalších čtyř členů. Ti jsou jmenováni spolkovým prezidentem na návrh spolkové vlády. Jednohlasně schvaluje organizační statut a jednací řád. Na obchodní vedení BaFinu dohlíží Správní rada (*Verwaltungsrat*, § 7 FinDAG), která se skládá z 21 členů. Poradní funkci plní Odborná rada, která se skládá z 24 členů (osoby působící v oblasti finančnictví, úvěrů, pojišťovnictví, ze zástupců Bundesbank a sdružení

spotřebitelů). Koordinaci spolupráce Spolkového úřadu a Bundesbank v oblasti bankovního dohledu plní Fórum pro dohled nad finančním trhem (*Forum für Finanzmarktaufsicht*). Rada BaFin pro pojišťovnictví řeší otázky při praktickém provádění dohledu nad pojišťovnictvím a konzultuje další vývoj dohledového práva. Rada BaFin pro cenné papíry se zabývá dohledem nad cennými papíry a Rada BaFin pro převzetí se zaměřuje na dohled při převzetí podniků.

Úřad se dělí do čtyř částí, kterými jsou oblast bankovního dohledu, dohled v oblasti pojišťovnictví, dohled v oblasti cenných papírů a vnitřní správa. BaFin podléhá právnímu a odbornému dohledu Spolkového ministra financí a je závislý na jeho pokynech (§ 2 FinDAG).

BaFin není závislý na spolkovém rozpočtu, všechny své aktivity financuje z vlastních příjmů (§ 13 FinDAG). Těmi jsou poplatky (§ 14 FinDAG), zvláštní náhrady (§ 15 FinDAG) a příspěvky od subjektů působících na finančním trhu. Naopak pokuty, které uloží BaFin, nejsou jeho příjmem, ale příjmem Spolku, což nemotivuje BaFin udělovat nadměrné množství pokut, aby měl dostatek prostředků na provoz.

V oblasti bankovního dohledu působí i Bundesbank (§ 7 odst. 1 KWG). BB kontroluje celou řadu hlášení, kterými získává informace o likviditě, kapitálové přiměřenosti, rizikovitosti a solventnosti institucí. Německá centrální banka rovněž eviduje úvěry nad 1 mil. EUR a vypracovává zprávu o poskytnutých úvěrech jednou za čtvrtletí (§ 14 KWG). O svých aktivitách v oblasti dohledu vydává Bundesbank měsíční zprávu, která je dostupná na internetových stránkách.

Tvorba bankovní regulace náleží vládě nebo ministerstvům, některé mohou být přeneseny na BaFin. Spolková vláda je oprávněna vyhlásit moratorium.

9.4 ECB

Evropská centrální banka je odpovědná za obezřetnostní dohled nad úvěrovými institucemi v eurozóně a zúčastněných členských státech mimo eurozónu, a to v rámci jednotného mechanismu dohledu, který zahrnuje také příslušné vnitrostátní orgány.

Bankovní unie (*Banking Union*)

Potřeba založení bankovní unie vyvstala po finanční krizi v roce 2008 a následné krizi se státními dluhopisy (např. řeckými, španělskými či italskými). Bylo zřejmé, že problémy způsobené vztahy mezi státními financemi a bankovním sektorem se rychle mohou přelít za hranice států. Účelem bankovní unie je, aby evropské bankovníctví bylo transparentnější, sjednocené a bezpečné. Její právní zakotvení bylo schváleno v dubnu 2014. Bankovní unie se skládá ze dvou pilířů: Jednotný dohledový mechanismus (Single Supervisory Mechanism, SSM) a Jednotný mechanismus pro řešení problémů bank (Single Resolution Mechanism, SRM). SSM se skládá jak z ECB, tak z národních dohledových orgánů. V jednotném mechanismu dohledu ECB převzala roli dohledu v listopadu 2014. Účelem SRM je zajistit efektivní řešení problémů krachujících bank s minimálními náklady pro daňové poplatníky a reálnou ekonomiku.

Právní rámec SSM je upraven v nařízení ECB (EU) č. 468/2014. V rámci Jednotného dohledového mechanismu vykonává ECB přímý dohled nad 129 nejvýznamnějšími bankami v eurozóně¹²⁰. Ostatní země, které nejsou v eurozóně, mohou požádat o blízkou spolupráci s ECB. Kritéria dohlíženého subjektu jako významného na individuálním základě jsou stanoveny v čl. 39: kritérium velikosti (čl. 50 až 55, celková hodnota aktiv přesahuje 30 mld. EUR), kritérium ekonomické důležitosti (čl. 56 až 58, pro konkrétní ekonomiku členské země nebo EU celkově), kritérium přeshraniční aktivity (čl. 59 a 60, celková hodnota těchto aktiv přesahuje 5 mld. EUR a poměr jejich přeshraničních aktiv/pasiv k celkovým aktivům/pasivům přesahuje 20 %) a kritérium přímé veřejné finanční pomoci (čl. 61 až 64, žádala nebo dostala podporu z ESM nebo z EFSF). Pokud nějaká banka splní výše zmíněná kritéria, národní dohled je přenechán ECB. Na druhou stranu pokud banka přestane splňovat tato kritéria, její dohled se vrací zpět na národní úroveň. Hlavním cílem SSM je zajistit bezpečnost a zdraví evropského bankovního systému, zvýšit finanční integraci a stabilitu a především zajistit jednotný dohled. ECB má pravomoc provádět dohled jak na dálku, tak na místě, udělovat a odebírat bankovní licence či nastavit vyšší kapitálové požadavky.

Evropský systém finančního dohledu (ESFS)

¹²⁰ Konkrétní seznam: *List of supervised entities* [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/list_of_supervised_entities_20160101en.pdf?893aec32a4f8bb8e1de0333de1b993a5

ESFS je síť kolem tří Evropských dohledových orgánů (ESAs, European Supervisory Authorities). ECB blíže spolupracuje s ESAs a také s Evropskou bankovní organizací.

Regulaci a dohled nad finančním trhem může provádět buď centrální banka (ČNB, NBS), nebo centrální banka ve spolupráci se specializovaným orgánem (BB a BaFin). ECB převzala na konci roku 2014 dohled nad systémově důležitými bankami eurozóny.

Soustředění dohledu na jedno místo zvyšuje přehlednost systému, odpadají problémy s komunikací a místa, která nejsou dozorovaná ani jedním orgánem. Zároveň se také lépe uplatňuje zásada rovnosti při dohledu. Zároveň se mohou vyplatit i hospodárnější užití lidských zdrojů¹²¹.

Tabulka 7: Dohled a regulace

	ČNB	NBS	BB	ECB
Dozor nad subjekty	- bankovníctví - obchodníci s CP - pojišťovnictví - peněžní oběh	- bankovníctví - kapitálový trh - pojišťovnictví - důchod.spoření - devizový -platební služby	Vykonává BaFin, BB pouze: - kontrola hlášení - eviduje úvěry nad 1 mil. EUR	- nad 129 nejvýznam. bankami v eurozóně
Další orgány	Ministerstvo financí Finanční arbitř	nezjištěno	BaFin	ESFS, ESA,...

Zdroj: vlastní práce autorky

ZÁVĚR

Centrální banky mají nesporně významné postavení pro ekonomiku země, a proto je důležité jejich správné ukotvení v právním systému dané země (či unie). Pro pozorování jsem si vybrala ČNB a další tři centrální banky (NBS, BB a ECB) a porovnávala jsem jejich vznik, právní zakotvení, právní formu, organizaci, nezávislost

¹²¹ Srov. KOLEKTIV. *Pocta prof. JUDr. Milanu Bakešovi, DrSc., k 70. narozeninám*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-23-3. S. 435

(institucionální, finanční, osobní a funkční), jejich úlohy, měnovou politiku, emisní činnost a dohled a regulaci finančního trhu.

Vznik centrální banky je ovlivněn především historickým vývojem země (či unie). Centrální banky jsou většinou zakládány při vzniku státu či při plnění povinností plynoucích ze zákona. I když ve většině evropských ústav nenajdeme zakotvení centrální banky, mnoha vybrané centrální banky jsou výjimkou – obsahují jak zakotvení centrální banky, tak její cíl. Ústavy obsahují někdy také nejvyšší orgán (NBS), způsob obsazení nejvyššího orgánu (ČNB) či nezávislost centrální banky (NBS či ECB). Zakotvení v ústavě snižuje pravděpodobnost a četnost změn právní úpravy, a tím zvyšuje institucionální nezávislost centrální banky. Co se právní subjektivity týče, všechny vybrané centrální banky jsou právními osobami.

Organizace centrální banky bývá zpravidla specifikována v prováděcím zákonu a organizačním řádu. ČNB, NBS i BB mají ve svém čele jeden hlavní orgán. Naopak nejvyšší pravomoci ECB jsou rozděleny mezi Rady guvernérů, Výkonnou Radu a Generální radu. BB se liší od ostatních centrálních bank tím, že její představenstvo má sudý počet členů (šest), což je na kolektivní orgán nezvyklé. Úprava jednání nejvyšších orgánů se napříč centrálními bankami nijak výrazně neliší, pouze u Rady guvernérů v ECB je zaveden specifický systém rotace hlasů kvůli zvýšení její akceschopnosti při narůstajícím počtu členů Rady guvernérů.

Co se umístění centrální banky týče, je BB výjimkou potvrzující pravidlo, že centrální banka sídlí v hlavním městě daného celku. Frankfurt nad Mohanem je však finančním centrem Německa a BB zde sídlí především z historických důvodů. Ve Frankfurtu sídlí i ECB.

Úprava institucionální nezávislosti je prakticky sjednocená. Národní centrální banky ani ECB nesmějí přijímat ani vyžadovat pokyny ohledně jejich činnosti. Na druhou stranu právní úprava osobní nezávislosti není příliš sjednocená a můžeme v ní najít spoustu rozdílů. Jmenování členů Bankovní rady ČNB vyniká svoji ústavní neodpovědností a prakticky neomezenou libovůlí prezidenta, ke které pravděpodobně došlo v důsledku opomenutí zákonodárce. Členové nejvyšších orgánů zbývajících centrálních bank jsou voleni po dohodách orgánů moci zákonodárné a výkonné. Délka funkčního období je omezena zdola v SFEU minimální délkou pěti let. Možnost znovujmenování snižuje osobní nezávislost centrální banky, avšak tato možnost je

vyloučena pouze u ECB. Kvalifikační předpoklady pro člena nejvyššího orgánu se značně liší: u ČNB je výčet požadavků celkem rozsáhlý, naopak BBankG zmiňuje pouze profesionální kvalifikaci. Inkompatibilita je v ZoČNB nedostatečně upravena a měla by se inspirovat ZoNBS. V otázkách odměňování jsou členové bankovních rad ČNB a NBS zcela samostatní – odměny si určují sami, naopak u BB a ECB jsou odměny určovány jiným orgánem banky nebo výkonou mocí.

Základní kapitál u ČNB a NBS byl přejat od Státní banky československé, naopak u BB a ECB je výslovně uveden v zákoně. Rozpočty centrálních bank jsou odděleny od státního rozpočtu a jsou schvalovány uvnitř centrální banky. Napříč zeměmi EU je stanoven primární cíl zachování cenové stability v ekonomice a jako sekundární podpora hospodářského růstu. ČNB v roce 2013 přidala jako cíl rovněž finanční stabilitu.

Jedinou autonomní centrální bankou z hlediska měnové politiky je ČNB. V eurozóně provádí měnovou politiku ECB. Členské státy eurozóny pak mají podíl na rozhodování skrz své zástupce v Radě guvernérů. Nástroje měnové politiky se příliš neliší. Moderní centrální banky využívají především nastavování úrokových sazeb. ČNB v listopadu 2013 přistoupila i k nezvyklému nástroji – devizovým intervencím. ECB několikrát od krize použila program na nákup aktiv.

ČNB a ECB mají emisní monopol nad svými měnami. Zatímco českou korunou se platí pouze v České republice, eurem platí státy eurozóny, státy, které uzavřely dohodu s EU, tak i státy, které žádnou dohodu uzavřenou nemají (např. Černá Hora) a jejich špatná ekonomika může být pro euro hrozbou. Regulaci a dohled nad finančním trhem může provádět buď centrální banka prakticky sama (ČNB, NBS), nebo centrální banka ve spolupráci se specializovaným orgánem (BB a BaFin). ECB převzala na konci roku 2014 dohled nad systémově důležitými bankami eurozóny.

Jak je vidět mezi právními úpravami centrálních bank, je v rámci Evropské unie celá řada rozdílů a k některým otázkám národní zákonodárce přistupuje různě. U všech rozdílných bodů se nedá jednoznačně určit, který směr je lepší. Naopak existují oblasti, kde je právní úprava sjednocená (např. institucionální nezávislost, minimální délka mandátu člena nejvyššího orgánu, možnost přezkumu odvolání guvernéra u SDEU).

Přestože má právní úprava ČNB v určitých aspektech ve srovnání s jinými centrálními bankami ještě prostor pro zlepšení (zejména jmenování členů Bankovní

radly bez kontrasignace nebo neúplný výčet inkompatibility), je možné konstatovat, že její právní úprava je podrobná a odpovídá standardům vyspělých zemí.

ZDROJE:

České právní předpisy:

Devizový zákon (č. 219/1995 Sb.)

Nález ÚS č. 285/2001 Sb.

Novela ústavního zákon č. 448/2001 Sb.

Občanský zákoník (č. 89/2012 Sb.)

Trestní zákoník (č. 40/2009 Sb.)

Ústava ČR (č. 1/1993 Sb.)

Ústavní zákon o dělení majetku České a Slovenské Federativní Republiky (č. 541/1992 Sb.)

Zákon o ČNB (č. 6/1993 Sb.)

Zákon o Nejvyšším kontrolním úřadu (č. 166/1993 Sb.)

Zákon o oddělení měny (č. 60/1993 Sb.),

Zákon o penzijním připojištění se státním příspěvkem (č. 42/1994 Sb.)

Zákon o rozpočtových pravidlech (č. 218/2000 Sb.)

Zákon o Státní bance československé (č. 22/1992 Sb.)

Zákon o stavebním spoření (č. 96/1993 Sb.)

Zákon o střetu zájmu (č. 169/2006 Sb.)

Zákona o finančním arbitrovi (č. 229/2002 Sb.)

Slovenské právní předpisy:

Novelizace zákona č. 410/2006 Z.z.

Organizační řád Národní banky Slovenska, č. 87/2006

Ústava SR (č. 460/1992 Zb.)

Zákon o dohládu nad finančním trhom (č. 747/2004 Z.z.)

Zákon o Národnej banke Slovenska (č. 566/1992 Zb.)

Zákon o registri trestov (zákon č. 330/2007 Z.z.).

Německé právní předpisy:

Organizační řád Bundesbank (Organisationsstatut)

Ústava Spolkové republiky Německo (Grundgesetz)

Zákon o Německé spolkové bance (Bundesbankgesetz)

Zákon o Spolkovém úřadu pro dohled ve finančních službách
(*Finanzdienstleistungsaufsichtsgesetz*)

Evropské právní předpisy:

Doporučení Evropské rady pro systémová rizika ze dne 22. 12.2011 o
makrobezpečnostním mandátu vnitrostátních orgánů (ESRB/2011/3)

Nařízení ECB (EU) č. 468/2014 ze dne 16. dubna 2014, kterým se stanoví rámec
spolupráce Evropské centrální banky s vnitrostátními příslušnými orgány a
vnitrostátními pověřenými orgány v rámci jednotného mechanismu dohledu
(ECB/2014/17)

Protokol o Statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky

Smlouva o fungování EU

Akademické práce:

TREFILOVA, Inna. *Bankovní dohled a regulace v České republice a ve Spolkové republice Německo*. Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Petr Kotáb.

VÝBORNÝ, Petr. *Nezávislost centrální banky podle evropského a českého práva*. Praha, 2007. Rigorózní práce. Právnická fakulta, Univerzita Karlova. Vedoucí práce Prof. JUDr. PhDr. Michal Tomášek, DrSc.

Publikace:

BAKEŠ, Milan, Marie KARFÍKOVÁ, Petr KOTÁB a Hana MARKOVÁ. *Finanční právo*. 6. upravené vydání. Praha: C.H.Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7.

BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: Institucionální pohled*. 1. vydání. Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2005. ISBN 80-86729-19-2.

BAŽANTOVÁ, Ilona. *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě: sborník textů*. 1. vydání. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. ISBN 80-238-5624-3.

BERGER, Henning a Katrin RÜBSAMEN. *Bundesbankgesetz: Gesetz über die Deutsche Bundesbank BBank G*. 2. vydání. München: Nomos, 2014.

CVETKOVÁ, Tatiana a kol. *Dejiny centrálného bankovníctva na Slovensku*. 1. vydání. Bratislava: DOLIS, 2013. ISBN 978-80-8043-192-1.

- KOLEKTIV. *Pocta prof. JUDr. Milanu Bakešovi, DrSc., k 70. narozeninám*. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-23-3.
- PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015. ISBN 978-80-7502-084-0.
- REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 2. rozšířené vydání. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1.
- REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 9788072612307.
- RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SANA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8.
- SCHELLER, Hanspeter. *European Central Bank: History, Role and Functions*. Frankfurt am Main: European Central Bank, 2004. ISBN 92-9181-506-3.
- SLÁDEČEK, Vladimír, Vladimír MIKULE a Jindřiška SYLLOVÁ. *Ústava České republiky, Komentář*. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-869-9.
- ŠTRKOLEC, Miroslav. *Ústava Slovenskej republiky a jej uplatňovanie v legislatívnej a právno-aplikačnej praxi*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2009. ISBN 978-80-7097-751-4.

Internetové zdroje:

BUNDESBANK. *Die Deutsche Bundesbank Aufgabenfelder: Aufgabenfelder, Rechtlicher Rahmen, Geschichte* [online]. 2006 [cit. 2016-04-19]. ISBN 3-86558-151-X. Dostupné z:
https://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Downloads/Veroeffentlichungen/Bundesbank/die_deutsche_bundesbank_aufgabenfelder.pdf?__blob=publicationFile

ČNB rozhodla o ukončení platnosti padesátihaléřových mincí [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z:
https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2007/070802_50hal.html

Deutsche Bundesbank: Monatsbericht Mai 2002. In: www.bundesbank.de [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z:

https://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Downloads/Veroeffentlichungen/Monatsberichte/2002/2002_05_monatsbericht.pdf?__blob=publicationFile

ECB ends production and issuance of €500 banknote [online]. [cit. 2016-05-12].
Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2016/html/pr160504.en.html>

Etapy výměny platidel: Slovensko (2009) [online]. [cit. 2016-05-12]. Dostupné z:
<https://www.ecb.europa.eu/euro/changeover/slovakia/html/index.cs.html>

Eurostat: HICP inflation rate [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z:
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00118&plugin=1>

Eurosystem and the Central Bank of Montenegro complete EU-funded cooperation programme [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z:
<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2015/html/pr150323.en.html>

Harmonogram zavedenia eura v SR [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z:
<http://www.nbs.sk/sk/euro-na-slovensku/zavedenie-eura-v-sr/harmonogram-zavedenia-eura-v-sr>

How to calculate the minimum reserve requirements [online]. [cit. 2016-04-24].
Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/mr/html/calc.en.html>

List of supervised entities [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z:
https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/list_of_supervised_entities_20160101en.pdf?893aec32a4f8bb8e1de0333de1b993a5

Měnová odluka ČR a SR [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z:
http://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/6_menova_politika_na_cestech_ke_standarde_vyspelych_zemi/3_menova_odluka_cr_a_sr/

MF a ČNB doporučily termín přijetí eura zatím nestanovovat. In: *Ministerstvo financí: sekce 07 - Mezinárodní vztahy* [online]. [cit. 2016-01-31]. Dostupné z:

<http://www.zavedenieura.cz/cs/narodni-koordinacni-skupina/tiskove-centrum/novinky/2015/mf-a-cnb-doporucily-termin-prijeti-eura-2670>

Pobočka Praha [online]. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/organizacni_struktura/pobocky/pob_praha.html

Přehled představitelů ČNB [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/archiv_cnb/archiv_cnb_guverneri.html

Roční zpráva o výsledku hospodaření České národní banky za rok 2015.

In: *Cnb.cz* [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z:

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/download/cnb_vysledky_hospodareni_2015.pdf

Roční zpráva o výsledku hospodaření ČNB – rok 2014,

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/download/cnb_vysledky_hospodareni_2014.pdf

Rotace hlasovacích práv v Radě guvernérů [online]. [cit. 2016-04-25]. Dostupné z:

<https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/votingrights.cs.html#t2015>

Správa o výsledku hospodárenia Národnej banky Slovenska za rok 2008 [online]. [cit.

2016-04-24]. Dostupné z:

http://www.nbs.sk/_img/Documents/ZAKLNBS/PUBLIK/BROZURY/VYSHOSP08.PDF

The euro outside the euro area [online]. [cit. 2016-05-16]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/world/outside_euro_area/index_en.htm

Úloha měnové politiky [online]. [cit. 2016-05-12]. Dostupné z:

http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/uloha.html

Úplné znenia zákonov patriacich do kompetencie NBS[online]. [cit. 2016-04-19].
Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/legislativa/uplne-znenia-zakonov-patriacich-do-kompetencie-nbs>

Vláda souhlasila se zánikem Výboru pro finanční trh[online]. [cit. 2016-04-19].
Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/366464-vlada-souhlasila-se-zanikem-vyboru-pro-financni-trh/>

Výkonná rada [online]. [cit. 2016-05-11]. Dostupné z:
<https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/eb/html/index.cs.html>

Výročná správa NBS za rok 1993 [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z:
http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnnaSprava/VSNBS93.pdf

What are the Federal Reserve's objectives in conducting monetary policy? [online]. [cit. 2016-04-24]. Dostupné z: https://www.federalreserve.gov/faqs/money_12848.htm

Záznam z jednání bankovní rady ČNB dne 31. března 2016 [online]. [cit. 2016-04-24].
Dostupné z:
http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/br_zapisy_z_jednani/2016/cmom_160331.html

PŘÍLOHA:

Vznik centrální banky				
	ČNB	NBS	BB	ECB
Vznik	Rozdělením Státní banky československé	Rozdělením Státní banky československé	Zcela nová instituce	Navázání činnosti na EMI
Datum vzniku	1.1.1993	1.1.1993	26.7.1957	1.7.1998
Právní zakotvení centrálních bank				
Ústava	ano	ano	ano (ve SFEU)	ano
Cíl stanoven v	ústavě	ústavě	SFEU	ústavě
Nejv. orgán upraven v	ZoČNB	ústavě	SFEU	BBankG
Nezávislost zmíněna v ústavě	nepřímo	ano	ano	ne, zmíněna nezávislost ECB
Právní forma a organizace				
Právní forma	Právní osoba veřejného práva	Právní osoba	Právní osoba veřejného práva	Právní osoba
Organizační struktura upravena	ZoČNB a organizační řád	ZoNBS a organizační poriadek NBS	BBankG a Organizační statut	Statut
Nejvyšší orgán	Bankovní rada	bankovní rada	Představenstvo	Rada guvernérů
Nejvyšší post	Guvernér ČNB	Guvernér NBS	Prezident BB	Prezident ECB
Počet členů	7	5	6	25
Zasedání	neveřejné	neveřejné	neveřejné	neveřejné
Usnášeníschop.	nadpol.většina v přítomnosti guv.	nadpol.většina v přítomnosti guv.	polovina	nadpol.většina
Rovnost hlasů	ano	ano	ano	Ne, rotace hlasů
Další orgány	Rozkladová komise	Výkonný rada	Poradní sbory	Výkonná rada, Generál.rada, Rada dohledu
Pobočky	4	5 expozitur	9 Regionálních správ	-
Sídlo	Hlavní město Praha	Hlavní město Bratislava	Frankfurt nad Mohánem	Frankfurt nad Mohánem

Nezávislost				
	ČNB	NBS	BB	ECB
Základní kapitál	Přejat od Státní banky československé	Přejat od Státní banky československé	Ano – 2,5 mld. EUR	Ano – 5 mld. EUR
Oddělení rozpočtu od státního	Ano	Ano	Ano	Ano
Osobní nezávislost				
Způsob ustanovení	Prezident	1) prezident na návrh vlády schválený NR 2) vláda na návrh guvernéra NBS	1) Spolk.prez. na návrh Spol.vlády 2) návrh Spol.rady po dohodě s vládou	Evropskou radou
Spolu souhlas	Ne	Ano	Ano	Ano
Délka funkčního období	6 let	5 let	8 let (výjimečně i méně)	8 let
Znovujmenování	Ano, 1x	Nevyloučeno, (vice)guvernér max 2x	nevyloučeno	vyloučeno
Kvalifikace	- občan - svéprávnost - ukončená VŠ - bezúhonnost - zkušenost	- svéprávnost - bezúhonnost - zkušenost	- zkušenost	- stát.přísl. členskému státu - zkušenosti
Inkompatibilita	- poslanec - člen vlády - orgány podn.sub - sam.výděl.čin. - střet zájmů	- prezident - poslanec NR - člen vlády - soudce - prokurátor - státní správa, úz. samospráva - orgány podn.sub - sam.výděl.čin.		Žádná jiná profesionální činnost Rady guv.
Zánik funkce	- uplynutí doby - odvolání - rezignace	- uplynutí doby - odvolání - rezignace	- uplynutí doby - smrt - odvolání	-uplynutí doby - odvolání

			- rezignace	
	ČNB	NBS	BB	ECB
Odměny určuje	Bankovní rada	bankovní rada	Spolková vláda	Rada guvernérů
cíl	cenové stabilita	cenové stabilita	cenové stabilita	cenové stabilita
konkrétně	Inflační cílování	Inflační cílování	Inflační cílování	Inflační cílování
Měnová politika				
cíl	cenová stabilita	cenová stabilita	cenová stabilita	cenová stabilita
konkrétně	Inflační cíl 2,0%	Inflační cíl 2,0%	Inflační cíl 2,0%	Inflační cíl 2,0%
provádí	Bankovní rada ČNB	Rada guvernérů ECB	Rada guvernérů ECB	Rada guvernérů ECB
Povinné minimální rezervy	2 %	1 %	1 %	1 %
Emisní činnost				
Emisní monopol	ČNB	ECB	ECB	ECB
Vydávají	ČNB	Národní centrální banky	Národní centrální banky	Národní centrální banky
Název měny	Koruna česká	Euro	Euro	Euro
Dělí se na	100 haléřů	100 centů	100 centů	100 centů
Bankovky	100 Kč, 200 Kč, 500 Kč, 1000 Kč, 2000 Kč a 5000 Kč	5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 €, 500 €	5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 €, 500 €	5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 €, 500 €
Mince	1 Kč, 2 Kč, 5 Kč, 10, Kč, 20 Kč a 50 Kč	1c, 2c, 5c, 10c, 20c, 50c, 1 €, 2 €	1c, 2c, 5c, 10c, 20c, 50c, 1 €, 2 €	1c, 2c, 5c, 10c, 20c, 50c, 1 €, 2 €
Dohled a regulace				
Dozor nad subjekty	- bankovníctví - obchodníci s CP - pojišťovnictví - peněžní oběh	- bankovníctví - kapitálový trh - pojišťovnictví - důchod.spoření - devizový -platební služby	Vykonává BaFin, BB pouze: - kontrola hlášení - eviduje úvěry nad 1 mil. EUR	- nad 129 nejvýznam. bankami v eurozóně
Další orgány	Ministerstvo financí Finanční arbitr	nezjištěno	BaFin	ESFS, ESA,...

Zdroj: vlastní práce autorky

ABSTRAKT V ČESKÉM JAZYCE

Tato diplomová práce se zabývá srovnáním České národní banky se Slovenskou národní bankou, německou Bundesbank a Evropskou centrální bankou. Centrální banky mají zásadní postavení v každém státě a velký vliv na ekonomiku státu. Proto je zásadní jejich ukotvení v právních předpisech a jasně definované pravomoci. Tato práce konkrétně sleduje jejich vznik, právní zakotvení a právní formu, organizaci či nezávislost (institucionální, finanční, osobní a funkční). Dále pak je cílem porovnat úlohy, měnovou politiku, emisní činnost, dohled a regulaci nad finančním trhem. Vznik centrální banky je ovlivněn především historickým vývojem daného státu (či unie). Všechny sledované centrální banky jsou ukotveny v normě nejvyšší právní síly daného státu (či unie), což není obvyklé, a dále v řadě jiných právních předpisů. Členové nejvyššího orgánu jsou vybíráni po dohodách moci zákonodárné a výkonné. Výjimkou je Česká národní banka, kde jsou členové Bankovní rady jmenováni prezidentem bez kontrasignace. Rozpočty centrálních bank jsou odděleny od státního rozpočtu a schvalovány centrální bankou. Členové nejvyšších orgánů mají zakázáno přijímat a požadovat instrukce od jiných státních orgánů. Jelikož Česká národní banka není v eurozóně, je autonomní ve výkonu měnové politiky, na rozdíl od Národní banky Slovenska a Bundesbank, které své pravomoci v měnové politice přenesly na Evropskou centrální banku. Česká národní banka i Evropská centrální banka mají za primární cíl cenovou stabilitu, konkrétně inflační cílování. Česká národní banka a Evropská centrální banka mají emisní monopol nad svými měnami. Dohled nad finančním trhem vykonává Česká národní banka a Národní banka Slovenska, přičemž v Německu je většina úloh svěřena úřadu BaFin a Evropská centrální banka naopak dohlíží nad systémově důležitými bankami eurozóny.

RESUMÉ - THE STATUS AND THE ROLE OF CENTRAL BANKS IN THE EU

This diploma thesis compares the Czech National Bank, the Slovak National Bank, the Bundesbank and the European Central bank. Central banks play a significant role in every state and they have big influence on economy of each state. Therefore, their legal regulation as well as precise definition of their competencies are essential. The thesis focuses on their establishment, legal base and legal form, organisation and independence (institutional, financial, personal and functional). Its aim is also to compare tasks, monetary policy, issuance of banknotes and coins, banking and financial regulation and supervision. Establishment of a central bank depends significantly on the historical background of the given state (or union). All of the described banks are settled in regulations of the highest legal importance on the particular state (or union), which is not usual, and also in many other legal acts. Members of the highest body are selected after the agreement of the legislative and executive powers. The Czech National Bank is an exception, since the members of its Bank Board are appointed by the president without a counter signature. The budgets of the central banks are separated from the states' budgets and they are approved by the central banks. Members of the highest body are not allowed to follow or require orders from other state bodies. Since the Czech National Bank is not in the euro area, it is independent in the exercise of the monetary policy, on the contrary to the Slovak National Bank and the Bundesbank which delegated their powers in monetary policy to the European Central Bank. Both the Czech National bank and the European Central Bank have the primary goal of price stability, specifically inflationary targeting. The Czech National Bank and the European Central Bank have a monopoly over the issuance of banknotes and coins of their currencies. The Czech National Bank and the Slovak National Bank supervise the financial market, whereas in Germany most of the tasks of a supervisor are entrusted to BaFin. On the other hand, the European Central Bank supervises systematically important banks of the euro area.

Klíčová slova: centrální banka, Česká národní banka, Slovenská národní banka, Bundesbank, Evropská centrální banka

Key words: central bank, the Czech National Bank, the Slovak National Bank, the Bundesbank, the European Central Bank